МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Митна справа»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: Денна
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему « Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил у контексті дотримання митної безпеки держави »
(назва теми)

здобувача Школяренко Аліни Юріївни
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник:кандидат кономічних наук, доцент,
Коломієць Ганна Богданівна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____
(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: доктор економічних наук, професор,
Буряченко Андрій Євгенович

_____
(підпис)

Київ 2024

Умовні позначення

ДМС - Державна митна служба.

ДПС - Державна податкова служба.

ЄС - Європейський союз.

ЗЕД - Зовнішньоекономічна діяльність.

МКУ - Митний кодекс України.

ПДВ - Податок на додану вартість.

СНД - Співдружність Незалежних держав**.**

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ 7

1.1 Сутність та класифікація контрабанди та порушень митних правил 7

1.2 Роль митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави 16

1.3 Організаційно-правовий механізм забезпечення митної безпеки. 20

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ 25

2.1 Вплив контрабанди на економічну безпеку держави 26

2.2 Особливості вчинення протиправних дій та порушень митних правил. 32

2.3. Відповідальність в механізмі запобігання контрабанді та порушенням митних правил у контексті дотримання митної безпеки держави 37

РОЗДІЛ 3.ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ У КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 43

3.1. Зарубіжний досвід діяльності митних органів у процесі запобігання та протидії порушенням митних правил та можливості його використання в Україні 43

3.2 Зарубіжний досвід організації та діяльності митних органів 50

3.3 Шляхи вдосконалення боротьби з контрабандою у контексті дотримання митної безпеки держави 55

ВИСНОВКИ 59

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62

ДОДАТКИ 67

ВСТУП

Актуальність теми. Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил є одним з ключових аспектів забезпечення митної безпеки держави. У сучасних умовах глобалізації та зростання міжнародної торгівлі питання ефективного контролю за переміщенням товарів через державний кордон набуває особливого значення. Контрабанда, як незаконне переміщення товарів через митний кордон, спричиняє значні економічні втрати для державного бюджету, підриває конкурентоспроможність легального бізнесу та створює передумови для розвитку організованої злочинності. Крім того, порушення митних правил підривають основи митного регулювання та можуть негативно впливати на національну безпеку. Ефективна протидія контрабанді вимагає комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавчої бази, підвищення ефективності роботи митних органів, застосування сучасних технологій контролю та моніторингу, а також міжнародне співробітництво у сфері митної безпеки. Важливим елементом є також підвищення рівня професійної підготовки митників та проведення регулярних антикорупційних заходів, оскільки корупція є одним із основних чинників, що сприяють розвитку контрабандної діяльності.

В умовах динамічних змін світової економіки та постійного розвитку нових технологій, методи та інструменти боротьби з контрабандою повинні постійно вдосконалюватися. Зокрема, впровадження системи ризик-менеджменту, що дозволяє ефективніше виявляти та попереджувати потенційні порушення, є одним з пріоритетних напрямів розвитку митних органів. Також важливо забезпечити належний обмін інформацією між державними структурами та міжнародними організаціями для підвищення ефективності контролю за рухом товарів. Значний вплив на боротьбу з контрабандою має також економічна політика держави, зокрема, рівень податків та мита, що встановлюються на різні товари. Оптимізація митних тарифів може сприяти зменшенню стимулів для контрабандної діяльності. Успішна реалізація заходів щодо боротьби з контрабандою сприяє зміцненню економічної безпеки держави, захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції та підвищенню довіри міжнародних партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасної проблематики з забезпечення митної безпеки держави висвітлюють такі провідні науковці, як: Олійник Д. О., Гайдучок Т.С., Цегельник Н.І. Рєзнік О. М. Дорофеєва Л. М. Крисоватий А. І. Захожай К.В. Бороденко Т. М. Та інші.

Метою дослідження є аналіз ефективних методів та інструментів боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил для забезпечення митної безпеки держави.

Вказана мета дослідження обумовила формулювання наступних завдань:

– обґрунтувати поняття, визначити структуру та здійснити класифікацію порушень митних правил;

– визначити роль митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави;

– виділити принципи та форми організаційно-правової протидії порушенням митних правил, розкрити їх зміст;

– встановити суб’єктів організаційно-правової протидії порушенням митних правил та здійснити характеристику їх адміністративної правосуб’єктності;

– визначити вплив контрабанди на економічну безпеки держави;

– дослідити зарубіжний досвід діяльності митних органів у процесі запобігання та протидії порушенням митних правил та можливості його використання в Україні;

– обґрунтувати шляхи впровадження в Україні досвіду зарубіжних країн щодо організації протидії порушенням митних правил;

– розкрити особливості впливу міжнародних стандартів митної діяльності на протидію порушенням митних правил;

– виділити актуальні питання вдосконалення адміністративних процедур протидії порушенням митних правил та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об’єктом дослідження є явище контрабанди та способи боротьби з нею у контексті дотримання митної безпеки держави.

Предметом дослідження є область дотримання митної безпеки держави та протидія порушенням митних правил.

Методи дослідження. Методологія наукового дослідження створюється шляхом реалізації системного підходу, який у співвідношенні з діалектикою є методологічною основою для пошуку розв’язання наукового завдання щодо виявлення змістовних ознак та вдосконалення заходів протидії порушенням митних правил. Поглибити методологічні основи конкретно-наукових методів пізнання, застосування яких дає змогу виділити найбільш характерні ознаки та особливості конкретних наукових завдань і розробити відповідні рішення. Використання методів класифікації та групування стало методологічною основою систематизації порушень митних правил, принципів і форм господарсько-правової протидії таким порушенням суб’єктами господарсько-правової протидії, заходів боротьби із зазначеними порушеннями (підрозділи 3.1, 3.3).

Інформаційна база дослідження. Проаналізовано практику притягнення до відповідальності за порушення митних правил за матеріалами митних і податкових органів, Державної міграційної служби України, судову практику за 2017-2023 роки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ

утність та класифікація контрабанди та порушень митних правил

Контрабанда та порушення митних правил є складними та багатогранними явищами, що суттєво впливають на економічну, соціальну та національну безпеку держави. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції світових ринків питання ефективного контролю за переміщенням товарів через державний кордон набуває особливої актуальності. Контрабанда, як незаконне переміщення товарів через митний кордон, підриває економічну стабільність, створює несприятливі умови для легального бізнесу та сприяє розвитку тіньової економіки. Водночас порушення митних правил, включаючи неправдиве декларування, фальсифікацію документів та інші маніпуляції, посилюють ризики для національної безпеки, оскільки ускладнюють контроль за переміщенням стратегічно важливих товарів, таких як зброя, наркотики та культурні цінності [1].

Сутність контрабанди полягає у навмисному порушенні встановлених державою правил переміщення товарів через кордон з метою уникнення сплати митних платежів або уникнення інших обмежень і заборон. Контрабанда може здійснюватися різними способами, включаючи приховання товарів у транспортних засобах, використання підроблених документів, зміну маршруту перевезення та інші шахрайські дії. Важливо зазначити, що контрабанда є не лише економічним, а й кримінальним явищем, оскільки часто супроводжується іншими злочинами, такими як корупція, відмивання грошей та організована злочинність.

Ознаки складу порушення митних правил є комплексом юридичних характеристик, що визначають протиправність дій, пов’язаних з переміщенням товарів через митний кордон. Вони дозволяють кваліфікувати конкретні дії як порушення митних правил та притягувати винних до відповідальності. Основні

ознаки складу порушення митних правил включають об’єкт, об’єктивну сторону, суб’єкт та суб’єктивну сторону правопорушення [3].

Об'єктом порушення митних правил є суспільні відносини, які охороняються митним законодавством і пов’язані з переміщенням товарів через митний кордон. Це можуть бути відносини, що забезпечують економічну безпеку держави, справедливу конкуренцію на внутрішньому ринку, а також належне виконання міжнародних зобов’язань у сфері митної справи.

Об’єктивна сторона порушення митних правил включає конкретні дії або бездіяльність, що порушують вимоги митного законодавства. Це можуть бути недекларування товарів, надання недостовірних відомостей у митній декларації, переміщення товарів поза митним контролем, ухилення від сплати митних платежів та інших обов’язкових зборів. Важливою ознакою є також спосіб вчинення правопорушення, наприклад, використання підроблених документів або спеціальних схованок для приховування товарів.

Суб'єктом порушення митних правил може бути фізична або юридична особа, яка досягла відповідного віку та має деліктоздатність. Це можуть бути як громадяни, так і підприємства, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Важливо зазначити, що суб’єктом порушення митних правил може бути як особа, що безпосередньо вчиняє протиправні дії, так і особа, яка організовує або сприяє вчиненню таких дій.

Суб’єктивна сторона порушення митних правил характеризується виною у формі умислу або необережності. Умисел може бути прямим, коли особа усвідомлює протиправний характер своїх дій та бажає їх вчинення, або непрямим, коли особа допускає можливість настання протиправних наслідків. Необережність може бути у формі легковажності, коли особа передбачає можливість настання протиправних наслідків, але легковажно розраховує на їх відвернення, або у формі недбалості, коли особа не передбачає таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити [3].

Ознаки складу порушення митних правил є важливими для правильного застосування норм митного законодавства та забезпечення справедливого розгляду справ про митні правопорушення. Їх чітке визначення дозволяє забезпечити належну правову кваліфікацію дій, встановити ступінь вини суб'єкта та застосувати адекватні заходи відповідальності. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню правопорядку у сфері митної справи та забезпеченню ефективного функціонування митної системи держави. Ознаки складу порушення митних правил подані на рис. 1.1:

Рисунок 1.1 – Ознаки складу порушення митних правил.

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Класифікація контрабанди може здійснюватися за різними критеріями. Один з основних підходів до класифікації контрабанди базується на характері порушень митних правил:

I. За об'єктом контрабанди:

1. Контрабанда товарів: незаконне переміщення комерційних вантажів, включаючи побутові товари, електроніку, одяг тощо.

2. Контрабанда культурних цінностей: вивезення чи ввезення предметів мистецтва, історичних артефактів та інших культурних об'єктів.
3. Контрабанда наркотиків: незаконне перевезення наркотичних засобів та психотропних речовин.
4. Контрабанда зброї та вибухових речовин: незаконне перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухівки.

II. За способом здійснення контрабанди:

1. Фізична контрабанда: приховане перевезення товарів через кордон, часто з використанням спеціальних схованок у транспортних засобах або багажі.
2. Документарна контрабанда: використання підроблених або фальшивих документів для переміщення товарів через кордон, а також невірне декларування вартості, кількості або характеру товарів.

III. За метою контрабанди:

1. Економічна контрабанда: ухилення від сплати митних платежів, податків і зборів з метою отримання економічної вигоди.
2. Політична контрабанда: переміщення товарів або осіб з метою здійснення політичної діяльності, шпигунства чи тероризму.

IV. За обсягами та масштабом:

1. Мала контрабанда: переміщення невеликих партій товарів, часто здійснювана фізичними особами для особистого використання або дрібної торгівлі.
2. Велика контрабанда: організована діяльність, що включає великі партії товарів, які переміщуються через кордон комерційними структурами або організованими злочинними групами [5].

Порушення митних правил також можна класифікувати за різними ознаками. Основні види порушень включають:

1. Невиконання митних формальностей, а саме: недекларування товарів, неправильне заповнення митних декларацій, надання недостовірної інформації про товари.

2. Ухилення від митного контролю, шляхом уникнення огляду товарів, приховування вантажів або відмова від проведення необхідних процедур митного контролю.

3. Порушення режиму переміщення товарів в разі недотримання встановлених умов тимчасового ввезення/вивезення, транзиту, зберігання товарів під митним контролем [6].

Всі ці види порушень мають негативний вплив на економіку держави, призводять до втрат бюджетних доходів, порушують конкурентні умови для бізнесу та створюють ризики для національної безпеки. Ефективна боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил вимагає комплексного підходу, що включає правове регулювання, підвищення ефективності роботи митних органів, впровадження сучасних технологій контролю та міжнародне співробітництво [7].

Механізм виявлення дій, які підпадають під визначення «контрабанда», є складним та багатоступеневим процесом, що включає застосування різноманітних методів та інструментів для ідентифікації та припинення незаконного переміщення товарів через митний кордон. Ефективність цього механізму залежить від комплексного підходу, що охоплює правове регулювання, технічні засоби контролю, аналітичні методи та міжнародне співробітництво.

Основою для виявлення контрабанди є правове регулювання, яке визначає нормативну базу та процедури митного контролю. В Україні ці питання регулюються Митним кодексом, Кримінальним кодексом та іншими нормативними актами. Вони встановлюють правила переміщення товарів через кордон, відповідальність за порушення митних правил, а також повноваження митних органів щодо контролю та перевірки товарів.

Одним з ключових елементів механізму виявлення контрабанди є застосування ризик-орієнтованого підходу. Сучасні митні органи використовують системи управління ризиками, які дозволяють ідентифікувати вантажі з

підвищеним ризиком порушень. Ці системи базуються на аналізі великого масиву даних, включаючи історію митних операцій, тип товарів, маршрут перевезення, країну походження та інші фактори. На основі цього аналізу створюються профілі ризику, що дозволяють спрямовувати зусилля митних органів на найбільш критичні напрямки [8].

Технічні засоби контролю також відіграють важливу роль у виявленні контрабанди. Сучасні митні органи використовують рентгенівські сканери, портативні детектори, системи відеоспостереження та інші технології для огляду вантажів та транспортних засобів. Ці засоби дозволяють виявляти приховані товари, виявляти невідповідності у задекларованих даних та виявляти ознаки можливих порушень.

Аналітичні методи є важливим компонентом механізму виявлення контрабанди. Митні органи проводять аналіз митних декларацій, рахунків-фактур, транспортних документів та інших супровідних документів для виявлення можливих ознак підробки, невідповідності або недостовірних відомостей. Важливим аспектом є також аналіз поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, включаючи їх торговельні операції, фінансові транзакції та інші аспекти, що можуть свідчити про контрабандну діяльність.

Міжнародне співробітництво є невід'ємною частиною механізму виявлення контрабанди. Митні органи різних країн обмінюються інформацією про підозрілі вантажі, методи контрабанди та профілі ризику. Спільні операції, навчальні програми та технологічний обмін сприяють підвищенню ефективності боротьби з контрабандою на міжнародному рівні [9].

Важливу роль відіграє також професійна підготовка митних працівників. Підвищення їх кваліфікації, регулярні тренінги та навчання щодо новітніх методів контрабанди та технічних засобів контролю є ключовими для ефективного виконання завдань з виявлення та припинення контрабанди. Механізм виявлення дій, які підпадають під визначення «контрабанда» зображено на рис. 1.2:

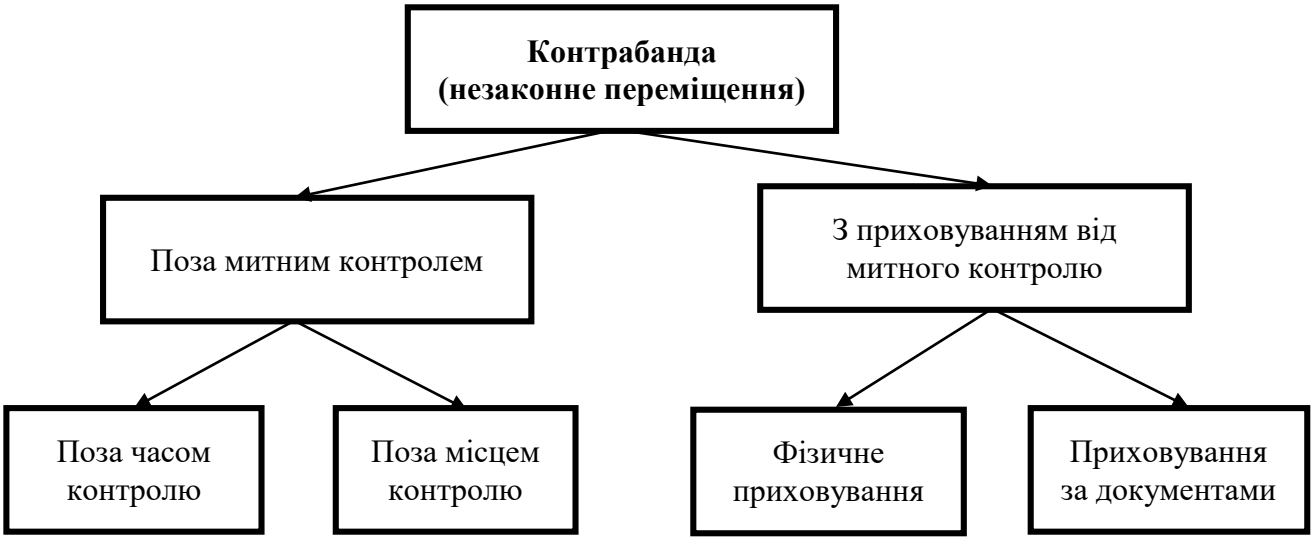

Рисунок 1.2 – Механізм виявлення дій, які підпадають під визначення «контрабанда».

Джерело: складено автором за матеріалами [10]

Контрабанда, як незаконне переміщення товарів через державний кордон, включає широкий спектр предметів, що можуть бути об'єктом незаконних дій. Предметом контрабанди можуть бути товари широкого вжитку, такі як одяг, електроніка, алкогольні напої, тютюнові вироби, а також більш специфічні та небезпечні предмети, включаючи наркотичні речовини, зброю, боєприпаси, культурні цінності, отруйні та радіоактивні речовини. Наркотики є одним з найбільш небезпечних об'єктів контрабанди. Їх незаконне переміщення та поширення завдають значної шкоди суспільству, сприяють зростанню рівня злочинності, розповсюдженню наркоманії та негативно впливають на здоров'я населення. Контрабанда наркотиків також створює серйозні загрози для національної безпеки, оскільки пов'язана з діяльністю організованих злочинних груп, які часто використовують отримані кошти для фінансування інших протиправних дій. Контрабанда зброї та боєприпасів становить серйозну загрозу для громадської безпеки та національної безпеки. Незаконне переміщення вогнепальної зброї, вибухових речовин та боєприпасів може призводити до збройних конфліктів, терористичних актів та інших насильницьких дій. Контрабанда зброї також сприяє ескалації кримінальної активності та підвищує

ризики для правоохоронних органів і громадян. Культурні цінності, які є об'єктом контрабанди, включають предмети мистецтва, історичні артефакти, антикваріат та інші цінні об'єкти. Їх незаконне переміщення завдає значної шкоди національній спадщині, призводить до втрати культурного надбання та руйнування історичної ідентичності. Контрабанда культурних цінностей також створює складнощі для наукового дослідження та збереження культурних пам'яток. Отруйні та радіоактивні речовини, що є предметом контрабанди, становлять особливу загрозу для здоров'я населення та навколишнього середовища. Їх незаконне переміщення може призводити до забруднення природних ресурсів, знищення флори і фауни, а також до серйозних інцидентів, пов'язаних з радіаційним чи хімічним зараженням. Випадки контрабанди таких речовин потребують особливої уваги та ефективних заходів контролю для запобігання екологічним катастрофам. Контрабанда товарів широкого вжитку, таких як одяг, електроніка, алкогольні напої та тютюнові вироби, хоча й менш небезпечна, ніж контрабанда наркотиків чи зброї, завдає значної шкоди економіці держави. Вона призводить до втрат бюджетних надходжень через ухилення від сплати митних платежів, податків і зборів. Це створює несприятливі умови для легального бізнесу, підриває конкурентоспроможність чесних підприємців і сприяє розвитку тіньової економіки [11].

Небезпеки, пов'язані з контрабандою, є багатогранними. Контрабанда приносить значні небезпеки, що впливають на різні аспекти життя держави та суспільства. Її негативні наслідки проявляються у багатьох сферах, включаючи економіку, національну безпеку, громадську безпеку, здоров'я населення, навколишнє середовище та культурну спадщину. Детальніше розглянемо основні небезпеки контрабанди.

1. Контрабанда призводить до втрат бюджетних надходжень, оскільки товари, що переміщуються незаконно, не оподатковуються митними зборами, акцизами та іншими податками. Це суттєво зменшує доходи державного бюджету, які могли б бути використані для фінансування соціальних програм, розвитку інфраструктури та інших важливих державних потреб. Крім того, контрабанда створює нерівні умови для легальних підприємців, які змушені конкурувати з

незаконно ввезеними товарами за нижчими цінами, що підриває їхній бізнес та знижує інвестиційну привабливість країни.

2. Контрабанда зброї, боєприпасів, вибухових речовин та інших стратегічних матеріалів становить серйозну загрозу національній безпеці. Незаконне переміщення цих предметів може сприяти зростанню терористичної активності, організованої злочинності та збройних конфліктів. Особливо небезпечна контрабанда військової техніки та технологій, що може потрапити до рук ворожих держав або терористичних організацій.

3. Контрабанда наркотичних речовин є одним з найсерйозніших викликів для громадської безпеки. Розповсюдження наркотиків сприяє зростанню рівня злочинності, поширенню наркоманії, збільшенню числа випадків передозування та інших пов'язаних з наркотиками проблем. Це призводить до значних витрат на охорону здоров'я, правоохоронні заходи та соціальні програми реабілітації.

4. Контрабанда медикаментів, харчових продуктів, алкоголю та тютюнових виробів без належного контролю якості та безпеки створює ризики для здоров'я населення. Підроблені або неякісні ліки можуть бути неефективними або навіть шкідливими, що може призвести до серйозних медичних наслідків. Контрабандні продукти харчування можуть містити шкідливі домішки або бути виготовлені в антисанітарних умовах, що підвищує ризик харчових отруєнь та інфекційних захворювань.

5. Контрабанда отруйних, хімічних та радіоактивних речовин створює серйозні екологічні загрози. Незаконне переміщення та неправильне поводження з цими речовинами може призвести до забруднення грунту, води та повітря, знищення флори і фауни та інших екологічних катастроф. Відсутність належного контролю та безпечних методів утилізації таких речовин збільшує ризик масштабних екологічних катастроф.

6. Контрабанда культурних цінностей, таких як предмети мистецтва, історичні артефакти, антикваріат, призводить до втрати національної спадщини. Незаконне переміщення цих об'єктів за кордон позбавляє країну важливих історичних та культурних свідчень, що є невід'ємною частиною національної

ідентичності. Крім того, контрабанда культурних цінностей перешкоджає науковому дослідженню та збереженню культурних пам'яток.

7. Контрабанда сприяє поширенню корупції в державних органах, зокрема в митній службі та правоохоронних органах. Високий рівень корупції ускладнює боротьбу з контрабандою, оскільки корумповані посадовці можуть сприяти незаконному переміщенню товарів, отримуючи за це хабарі. Це підриває довіру громадян до державних інституцій, знижує ефективність правоохоронної діяльності та створює передумови для подальшого зростання тіньової економіки.

8. Контрабанда може негативно впливати на міжнародні відносини, особливо якщо вона пов'язана з порушенням міжнародних угод та зобов'язань. Це може призвести до дипломатичних конфліктів, погіршення торговельних відносин та запровадження економічних санкцій. Крім того, міжнародна співпраця в боротьбі з контрабандою є важливою складовою безпеки, і порушення цієї співпраці може негативно позначитися на загальній безпеці регіону [12].

Отже, контрабанда становить серйозну загрозу для держави та суспільства, охоплюючи економічні, безпекові, екологічні та соціальні аспекти. Ефективна боротьба з контрабандою вимагає комплексного підходу, що включає посилення правового регулювання, впровадження сучасних технологій контролю, міжнародне співробітництво та активну участь громадянського суспільства. Лише спільними зусиллями можна зменшити негативні наслідки контрабанди та забезпечити належний рівень безпеки та благополуччя громадян.

оль митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави

Митна безпека відіграє критичну роль у забезпеченні економічної безпеки держави, особливо в контексті України, яка має стратегічно важливе географічне положення і є транзитною країною для багатьох міжнародних торговельних

шляхів. Ефективне функціонування митної служби сприяє не лише захисту національних економічних інтересів, але й підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені. Митні платежі, зокрема мита, акцизи та ПДВ, становлять значну частину державних доходів. Ефективна митна служба забезпечує своєчасне і повне надходження цих платежів до бюджету, що є важливим для фінансування державних програм та проектів. Це включає соціальні програми, інфраструктурні проекти, охорону здоров'я та освіту, які безпосередньо впливають на якість життя громадян [13].

Митна служба здійснює контроль за імпортом товарів, забезпечуючи дотримання стандартів якості та безпеки продукції. Це допомагає захистити споживачів від неякісних або небезпечних товарів, а також підтримує конкурентоспроможність національних виробників. Забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку запобігає недобросовісній конкуренції та сприяє розвитку національної економіки.

Контрабанда та ухилення від сплати митних платежів завдають значної шкоди економіці держави. Митна служба, використовуючи сучасні технології та методи управління ризиками, забезпечує ефективну боротьбу з цими правопорушеннями. Це не лише збільшує надходження до бюджету, але й зменшує вплив тіньової економіки, підвищуючи прозорість та передбачуваність бізнес-середовища [14].

Митна служба відіграє важливу роль у запобіганні незаконному ввезенню зброї, наркотиків, культурних цінностей та інших небезпечних предметів. Це сприяє зниженню рівня злочинності, запобіганню терористичним загрозам та захисту культурної спадщини країни. Взаємодія з іншими правоохоронними органами та міжнародними партнерами підсилює цей аспект митної безпеки.

Ефективне функціонування митної служби сприяє полегшенню та прискоренню торговельних процедур, що підвищує привабливість країни для міжнародних інвесторів і торгових партнерів. Спрощення митних процедур, запровадження електронного декларування та інших інноваційних рішень

знижують витрати часу та коштів на митне оформлення, що сприяє зростанню обсягів зовнішньої торгівлі [15].

Участь у міжнародних митних організаціях та програмах співробітництва дозволяє Україні обмінюватися досвідом і інформацією з іншими країнами, що підвищує ефективність боротьби з митними правопорушеннями. Міжнародна співпраця також сприяє гармонізації митного законодавства та процедур, що полегшує торгівлю і зміцнює позиції України на глобальному ринку.

Ефективна митна служба сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища, що стимулює інвестиції, розвиток підприємництва та загальний економічний розвиток. Надійна система митного контролю і сприятливі умови для ведення бізнесу підвищують довіру з боку національних і міжнародних підприємців.

Отже, роль митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави є багатогранною і включає забезпечення бюджетних надходжень, захист внутрішнього ринку, боротьбу з контрабандою, забезпечення національної безпеки, сприяння міжнародній торгівлі, міжнародне співробітництво та підтримку економічного зростання. Ефективна митна служба є важливим елементом стратегії економічної безпеки України, сприяючи стабільному розвитку та зміцненню позицій країни на міжнародній арені [16].

Економічна безпека – це сукупність заходів, спрямованих на захист економічних інтересів держави у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Її головною метою є забезпечення надходження до бюджету належних митних платежів, запобігання незаконному переміщенню через митний кордон товарів, захист внутрішнього ринку від неякісної та небезпечної продукції.

Контрабанда та порушення митних правил становлять значну загрозу для економіки з кількох причин: по-перше, йдеться про втрату надходжень до бюджету, держава недоотримує значні кошти у вигляді митних платежів, які могли б бути спрямовані на фінансування важливих соціальних програм, інфраструктурні проекти та розвиток економіки, а це призводить до дефіциту бюджету, що негативно впливає на макроекономічну стабільність країни. Це також стосується

недобросовісної конкуренції: нелегально імпортовані товари конкурують з легально імпортованими, що завдає шкоди чесним платникам податків, призводить до зниження цін на товари, менших прибутків для легальних компаній і втрати робочих місць. Розповсюдження недоброякісної та небезпечної продукції: контрабандні товари часто не відповідають санітарним, епідеміологічним та технічним нормам, що може становити загрозу здоров'ю та життю людей. І, звичайно, це шкодить іміджу української продукції на міжнародному ринку. Таким чином підривається авторитет держави: неефективна боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил свідчить про слабкість державних інституцій. Це може призвести до втрати довіри громадян та інвесторів до влади. Кінцевим результатом буде зростання організованої злочинності: контрабанда часто є частиною ланцюжка організованої злочинності, до якої можуть залучатися корумповані чиновники, злочинні угруповання та терористичні організації. Це шкодить державній безпеці та підриває верховенство права [17].

Митна безпека відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави з кількох причин:

1. Митні органи забезпечують надходження до бюджету значних коштів у вигляді митних платежів, які є важливим джерелом фінансування державних видатків. Ефективна боротьба з контрабандою та ухиленням від митного контролю запобігає втратам бюджетних ресурсів та забезпечує фінансування пріоритетних напрямів розвитку країни.

2. Митний контроль запобігає незаконному ввезенню на внутрішній ринок недоброякісних, небезпечних та контрафактних товарів, захищає здоров'я та життя людей, а також сприяє розвитку вітчизняного виробництва. Це сприяє чесній конкуренції та створює сприятливі умови для ведення бізнесу.

3. Митні органи регулюють рух товарів і капіталу та запобігають незаконному переміщенню готівки, зброї, наркотиків та інших заборонених товарів. Це забезпечує економічну стабільність і захищає національні інтереси держави.

4. Ефективна митна система сприяє розвитку легальної міжнародної торгівлі та зміцненню іміджу країни на міжнародному ринку. Це залучає іноземні інвестиції та створює нові робочі місця.

5. Митний контроль запобігає незаконному переміщенню грошей, які можуть бути використані для фінансування тероризму та організованої злочинності. Це підвищує рівень безпеки та захищає громадян від злочинних атак [18].

Отже, митна безпека є необхідною умовою забезпечення економічної безпеки держави. Ефективна робота митних органів забезпечує надходження відповідних митних платежів до бюджету, захист внутрішнього ринку, регулювання зовнішньоекономічної діяльності, розвиток міжнародної торгівлі та запобігання фінансуванню тероризму та організованої злочинності.

рганізаційно-правовий механізм забезпечення митної безпеки

Організаційно-правовий механізм забезпечення митної безпеки в Україні ґрунтується на комплексі законів, нормативно-правових актів та організаційних структур, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування митниць та здійснення контролю за переміщенням товарів через митний кордон.

Основним законом, що регулює діяльність митниць, є Митний кодекс України. Він встановлює загальні принципи та процедури митного контролю, порядок здійснення митного оформлення, права та обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, до складу митного законодавства входять різноманітні постанови, накази, інструкції та регламенти, які деталізують вимоги та процедури митного контролю.

Діяльність митниць в Україні здійснюється за участю Державної митної служби України (ДМСУ) та її територіальних органів. ДМСУ координує та контролює роботу митниць, забезпечує виконання законодавства у сфері митної

діяльності, а також взаємодіє з іншими відомствами та міжнародними партнерами з питань митної безпеки.

У митних органах функціонують різноманітні підрозділи та відділи, які здійснюють різні митні процедури та контроль. Це включає митний огляд, митне оформлення, митні платежі, митний інспектування та інші процедури, спрямовані на забезпечення дотримання митних правил та заборону контрабанди.

Для забезпечення ефективного митного контролю використовуються сучасні інформаційні та технічні засоби. Це включає автоматизовані системи обліку та контролю за переміщенням товарів, митні бази даних, відеоспостереження, сканери та детектори для виявлення незаконних предметів [19].

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня митна організація (ВМО), Європейська комісія та інші партнери, для обміну інформацією та досвідом у сфері митної діяльності. Це сприяє вдосконаленню митного контролю та впровадженню найкращих міжнародних стандартів.

Організаційно-правовий механізм забезпечення митної безпеки в Україні відображає складний процес розвитку митної системи країни, що зазнає постійних змін та адаптацій до внутрішніх та зовнішніх викликів. Наприклад, у контексті європейської інтеграції та розвитку глобальних торговельних зв'язків, Україна посилює співпрацю з міжнародними партнерами, вдосконалює митні процедури та приводить їх у відповідність до стандартів Європейського Союзу. Проте, існують і внутрішні виклики, такі як корупція та недостатня ефективність деяких митних процедур, які потребують системних реформ та посилення контролю [20].

У цьому контексті, розвиток митної безпеки стає ключовим напрямком державної політики України, оскільки митниці виконують важливу роль у забезпеченні національної безпеки, захисті економічних інтересів країни та контролю над переміщенням товарів через митний кордон. Необхідно враховувати також міжнародний аспект митної безпеки, оскільки умови та правила торгівлі визначаються не лише національним законодавством, але й міжнародними договорами та угодами, які Україна зобов'язана дотримуватися.

У зв'язку з цим, митні органи мають постійно вдосконалювати свої методи та технічні засоби контролю, вдосконалювати кадровий склад та підвищувати кваліфікацію працівників. При цьому важливо забезпечувати прозорість та відкритість у діяльності митних органів, щоб забезпечити довіру громадськості та підтримку реформ.

Окрім того, інформаційна безпека в митних системах стає все більш актуальною, оскільки цифрові технології стають більш важливими у веденні митної діяльності та зберіганні даних про переміщення товарів. Це вимагає впровадження сучасних засобів кіберзахисту та заходів з протидії кіберзлочинності у митницях.

З урахуванням геополітичного положення України, особлива увага приділяється боротьбі з транзитом контрабандних товарів, оскільки це може становити загрозу національній безпеці. Для цього необхідно посилювати співпрацю з іншими країнами та міжнародними організаціями, обмінюватися інформацією та розробляти спільні стратегії боротьби з контрабандою [21].

Організаційно-правовий механізм забезпечення митної безпеки є ключовим елементом у системі державного управління та контролю в сфері митної діяльності. Він визначає основні принципи, процедури та відповідальність у сфері митного контролю та забезпечення безпеки на митницях та кордонах країни. Цей механізм включає в себе широкий спектр законодавчих норм, постанов, наказів та інших регулятивних актів, які визначають правові та організаційні аспекти митної діяльності. Основним документом, що регулює цю сферу, є Митний кодекс України, який встановлює загальні принципи та процедури митного контролю та оформлення. Державна митна служба України виступає як головний орган, відповідальний за розробку та виконання політики у сфері митної безпеки. Вона приймає рішення та встановлює правила для всіх митниць країни, координує їхню діяльність та забезпечує виконання законодавства у сфері митної діяльності. У контексті сучасних геополітичних викликів та змін у світовій економіці, забезпечення митної безпеки стає важливою складовою національної безпеки та економічного розвитку країни. Тому постійне вдосконалення та адаптація

організаційно-правового механізму є важливим завданням для уряду та митниць України.

Боротьба з порушеннями митних правил є невід'ємною складовою системи митного контролю та забезпечення митної безпеки в країні. Підтримання митної безпеки та запобігання незаконному переміщенню товарів через кордони країни є важливою складовою національної безпеки. У цьому контексті, розвиток та вдосконалення організаційно-правового механізму є невід'ємними частинами ефективної боротьби з порушеннями. Застосування передових технологій, вдосконалення законодавства, підвищення кваліфікації персоналу та міжнародне співробітництво стають ключовими інструментами в цій сфері. Наприклад, впровадження новітніх систем митного контролю, таких як автоматизовані сканери та програмне забезпечення для аналізу даних, дозволяє більш ефективно виявляти та запобігати порушенням. Посилення митного контролю на кордонах, врахування міжнародних стандартів та розвиток співпраці з іншими країнами є важливими напрямками в боротьбі з порушеннями митних правил. Зокрема, спільні оперативні дії з митними службами інших країн дозволяють обмінюватися інформацією та координувати заходи по боротьбі з транскордонними злочинними групами. Публічний контроль, участь громадськості та співпраця з бізнес-спільнотою також відіграють важливу роль у виявленні та запобіганні порушенням. Наприклад, громадські обговорення законопроектів та проведення громадських слухань з питань митної справи сприяють створенню ефективних механізмів контролю за діяльністю митниць. Важливим елементом стратегії є постійний аналіз ефективності заходів та внесення коригувань у вже існуючі процедури та положення. Наприклад, проведення аудитів та періодична оцінка ефективності системи митного контролю дозволяє виявляти слабкі місця та удосконалювати систему боротьби з порушеннями. Судове переслідування порушників та використання попереджувальних заходів також мають велике значення в боротьбі з порушеннями митних правил. Наприклад, застосування адміністративних штрафів та конфіскація незаконно переміщених товарів може відлякувати потенційних порушників та запобігти подібним діям у майбутньому. Освітні та

інформаційні кампанії з попередження порушень і залучення громадськості до цього процесу стають невід'ємною складовою стратегії. Наприклад, проведення мітингів, семінарів та інших заходів з метою інформування громадськості про наслідки та наслідки порушень митних правил може сприяти підвищенню їхньої уваги та участі у цьому процесі [22].

Для забезпечення ефективної боротьби з порушеннями митних правил митні органи мають повноваження застосовувати різноманітні адміністративні примусові заходи. Це включає такі заходи, як застосування штрафів та конфіскація незаконно переміщених товарів. При цьому важливо дотримуватися законодавства та здійснювати процедури згідно з встановленими правилами. Адміністративні штрафи можуть бути накладені на осіб, які порушили митні правила, зокрема за порушення правил декларування товарів, невиконання митних формальностей чи недотримання митних обов'язків. Крім того, конфіскація незаконно переміщених товарів є ефективним заходом для покарання порушників та запобігання подібним діям у майбутньому. Проведення таких заходів має сприяти підвищенню відповідальності та відлякуванню потенційних порушників митних правил. Застосування адміністративних примусових заходів є необхідною складовою стратегії боротьби з порушеннями митних правил та забезпечення митної безпеки в країні.

Перелік заходів боротьби митних правил визначається Митним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами (ч. 3 ст. 333 МКУ).

Традиційно виділяють такі критерії розподілу заходів адміністративного примусу: наявність адміністративно-правового стягнення, спосіб забезпечення правопорядку, безпосередня мета застосування, предмет застосування, строк дії, територія. застосування, особливості процедури звернення тощо. Відповідно до цього прийнято виділяти наступні групи адміністративних заходів примусу:

1) заходи адміністративного запобігання;

2) заходи адміністративного припинення;

3) адміністративні стягнення (заходи відповідальності за порушення адміністративно-правових норм) [23].

Обравши таку методику поділу адміністративних заходів примусу, можна практично, логічно і послідовно з урахуванням характеру протиправну поведінку, здійснюють різного ступеня правового обмеження владні та обов'язкові дії. Це дозволяє при проведенні боротьби з зберігати державні ресурси та запобігати порушенням митних правил необґрунтоване звуження прав і свобод громадян. Утворюється за наступним класифікація відповідних груп заходів примусу, спочатку можлива використовувати профілактичні, профілактичні прийоми, яких найменше обмежують особисту та матеріальну сфери об’єкта управління, то заходи припинення, яке хоч і спричиняє для нього негативні правові наслідки, але лише тимчасово і не в такому обсязі, як заходи відповідальності, а лише на остання стадія, коли особа свідомо доводить свою протиправність логічний висновок, найбільш суворими заходами примусу є адміністративні стягнення.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТАНУ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ

Вплив контрабанди на економічну безпеку держави

Контрабанда має серйозний вплив на економічну безпеку України, ставши однією з ключових загроз економічному розвитку та стабільності країни. За офіційними даними, контрабандні товари входять в стрімкий обіг на чорному ринку, що призводить до втрат бюджету через ухилення від сплати податків та митних зборів. Оцінки свідчать про те, що сума збитків від контрабанди може складати десятки мільярдів гривень щорічно. Не лише державний бюджет страждає від цього, а й легальні підприємства, які піддаються конкуренції з боку нелегальних постачальників, та інвестори, які втрачають довіру до умов бізнесу в країні. Контрабанда суттєво впливає на рівень економічної активності та розвитку ринкових відносин, порушуючи конкурентні умови і спотворюючи ринкові ціни. Наприклад, нелегальне ввезення товарів без сплати мита спричиняє дефіцит на ринку та падіння цін, що негативно впливає на прибутковість легальних підприємств та знижує їхню конкурентоспроможність. Крім того, контрабандні товари часто не відповідають вимогам якості та безпеки, що може призвести до загрози здоров'ю і життю споживачів, а також до збитків для довкілля. Подібна діяльність сприяє формуванню тіньового сектору економіки та розвитку організованої злочинності, що загрожує стабільності суспільства та національній безпеці [24].

Контрабанда має серйозний вплив на економічну безпеку України, ставши однією з ключових загроз економічному розвитку та стабільності країни. За офіційними даними, вартість контрабандних товарів, які щорічно ввозяться в Україну, оцінюється на десятки мільярдів гривень. Це призводить до втрат

бюджету на суму від 10 до 15 мільярдів гривень щорічно, внаслідок ухилення від сплати податків та митних зборів.

Середнє співвідношення між усіма кримінальними злочинами та провадженнями подано на рис. 2.1.

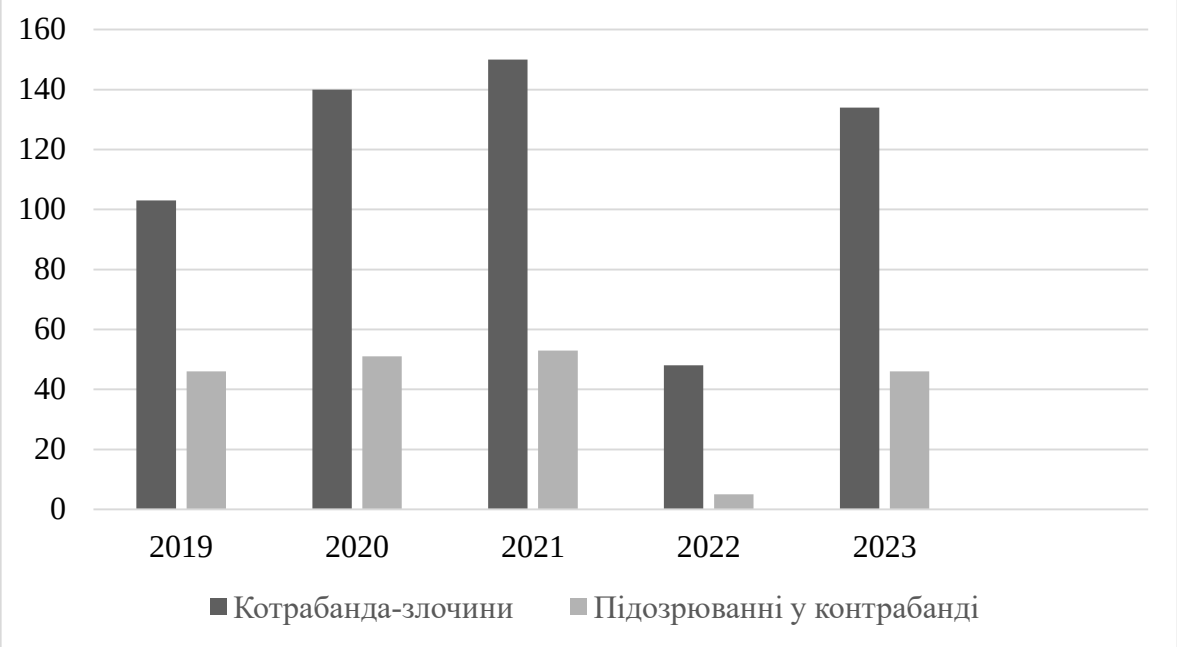

Рисунок 2.1 – Середнє співвідношення між усіма кримінальними злочинами та кримінальними провадженнями.

Джерело: розроблено автором на основі [25]

Обсяги контрабандних поставок в Україну оцінюються в декілька мільярдів доларів США щорічно. За офіційними даними, ця цифра сягає в середньому 15 мільярдів доларів США на рік та щорічно зростає останнім часом. Однак, через те, що значна частина контрабандних поставок залишається незафіксованою, реальні обсяги можуть бути значно вищими. Контрабанда стала серйозною проблемою для економіки України, завдаючи значних збитків бюджету та легальним підприємствам, та вимагає негайних заходів для боротьби з нею. Великі обсяги контрабанди в Україні стимулюють тіньовий сектор економіки та сприяють збільшенню рівня корупції. Крім того, вони порушують рівні умови конкуренції на ринку, адже нелегальні постачальники мають можливість пропонувати товари за заниженими цінами, не сплачуючи при цьому мита та податків. Це ставить у невигідне становище легальних бізнесменів та призводить до збільшення їхніх витрат на дотримання всіх законодавчих вимог.

Контрабандні товари, часто виготовлені без відповідної контрольної якості, можуть становити серйозну загрозу здоров'ю та безпеці споживачів. Недотримання стандартів якості та безпеки при виготовленні контрабандних товарів може призвести до поширення низки ризикових продуктів на ринку, таких як підроблені ліки, харчо

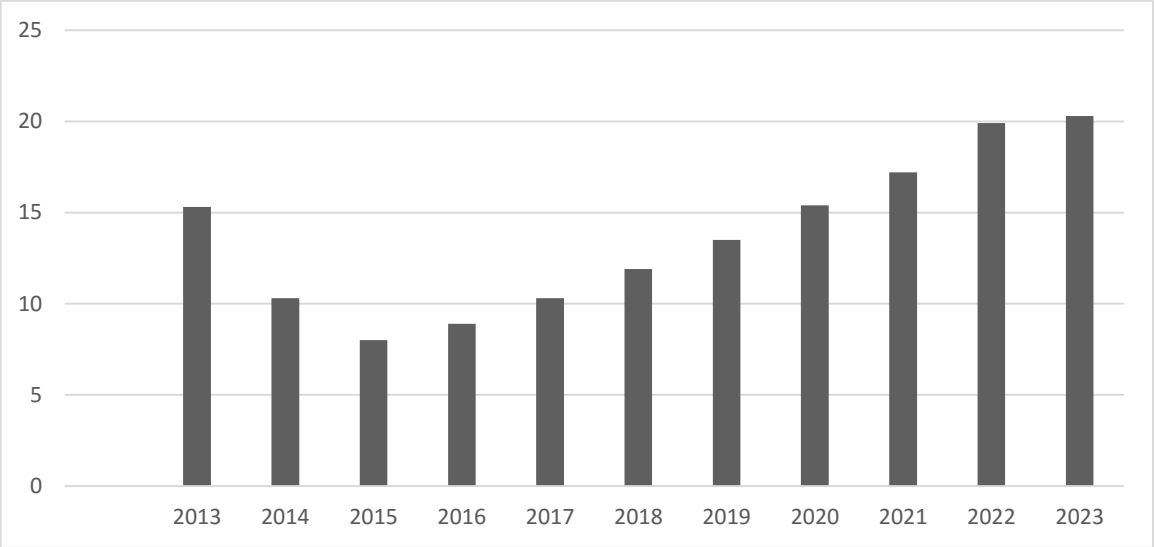

Рисунок 2.2 – Обсяги контрабандних поставок в Україну, млрд.дол.

Джерело: розроблено автором на основі[25]

Розподіл контрабандних поставок в Україну за товарними групами відображає різноманітність і широкий спектр незаконно ввезених товарів. Однією з найбільш поширених товарних груп є алкогольні напої, такі як пиво, вино та спиртні напої. Ця категорія товарів становить значну частину контрабандних поставок через високі акцизні збори та податки, що спонукають до нелегального ввезення для ухилення від оподаткування. Іншою значною категорією є тютюнові вироби, такі як цигарки, сигари, тютюн та тютюнова продукція. Вони підпадають під високі митні та податкові ставки, що робить їх привабливими для контрабандистів. Також, серед поширених товарів в контрабандних поставках можна відзначити текстильні вироби, взуття, парфумерію та косметику. Ці товари, завдяки високій ціні та популярності, також привертають увагу контрабандистів, які шукають можливості отримати прибуток шляхом обхідних маршрутів. Крім того, до інших категорій товарів, які часто зазнають контрабанди, відносяться електроніка, мобільні телефони, автозапчастини та побутова техніка. Ці товари і до

мають високу вартість і попит на них, що робить їх привабливими для незаконного ввезення та продажу.

Загалом, розподіл контрабандних поставок за товарними групами свідчить про різноманітність та широкий спектр нелегально ввезених товарів, які становлять серйозну загрозу економічній безпеці України. Частка контрабандних поставок в Україну за товарними групами подана на рис. 2.3:

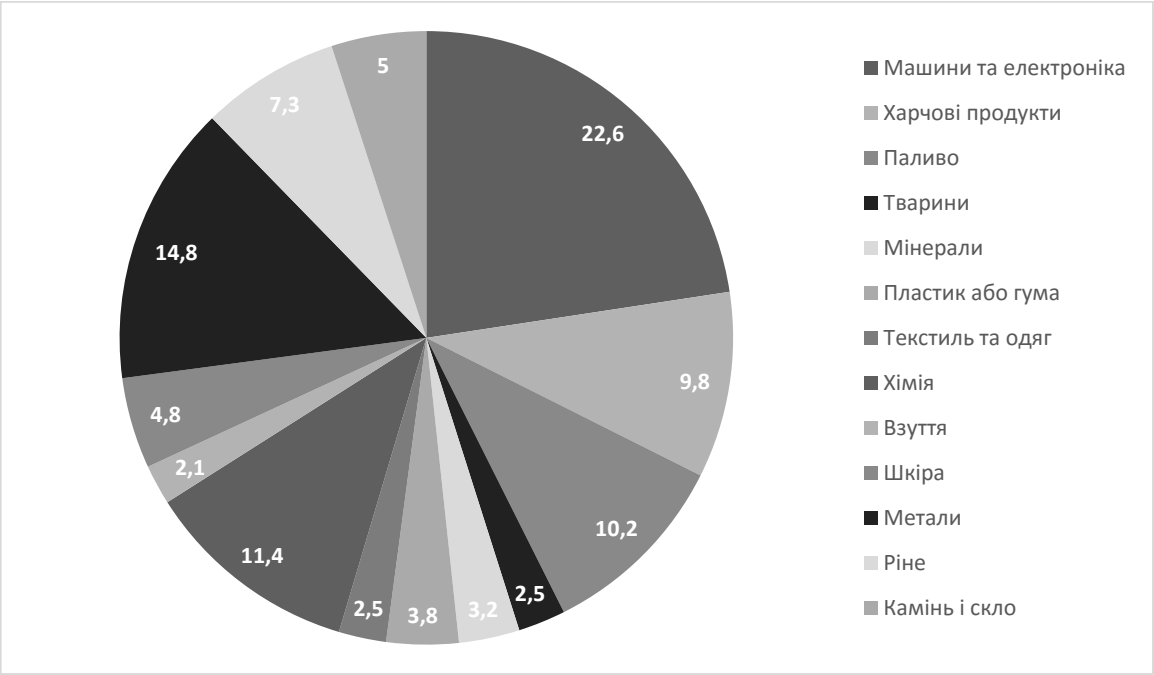

Рисунок 2.3 – Розподіл контрабандних поставок в Україну за товарними групами, %.

Д

ж

е Протистояння контрабанді в Україну за останні роки відбувалося переважно *р* боку кількох країн, які визначаються близькістю географічного положення,. *Є*ередред найбільш активних учасників контрабанди в Україну у 2019-2023 роках *м*ожна виділити:

*о*льща. Завдяки спільному кордону та інтенсивному торговельному обміну, Польща *є* однією з ключових країн-джерел контрабандних поставок в Україну. Контрабандні товари, як правило, ввозяться через кордонні пункти або *н*елегальними шляхами через прикордонну зону.

о

з

р

ічина. Німеччина відома своєю високою технологічною та виробничою базою, що приваблює українських підприємців та споживачів. Проте, через високі митні ставки та обмеження, деякі товари можуть нелегально ввозитися в Україну з Німеччини, переважно шляхом переправи через кордонні пункти або нелегальні канали.

горщина. З угорського боку відбувається активний ввіз контрабандних товарів, зокрема алкоголю, тютюнових виробів та інших товарів, через територію Закарпаття.

Ці країни мають стратегічне значення для контрабандних зусиль в Україну через своє географічне положення та інтенсивні торговельні зв'язки з країною. Вони є об'єктом спеціальної уваги з боку українських митних та правоохоронних органів у рамках боротьби з контрабандою. Країни, з яких здійснюється контрабанда в Україну подано на рис. 2.4:

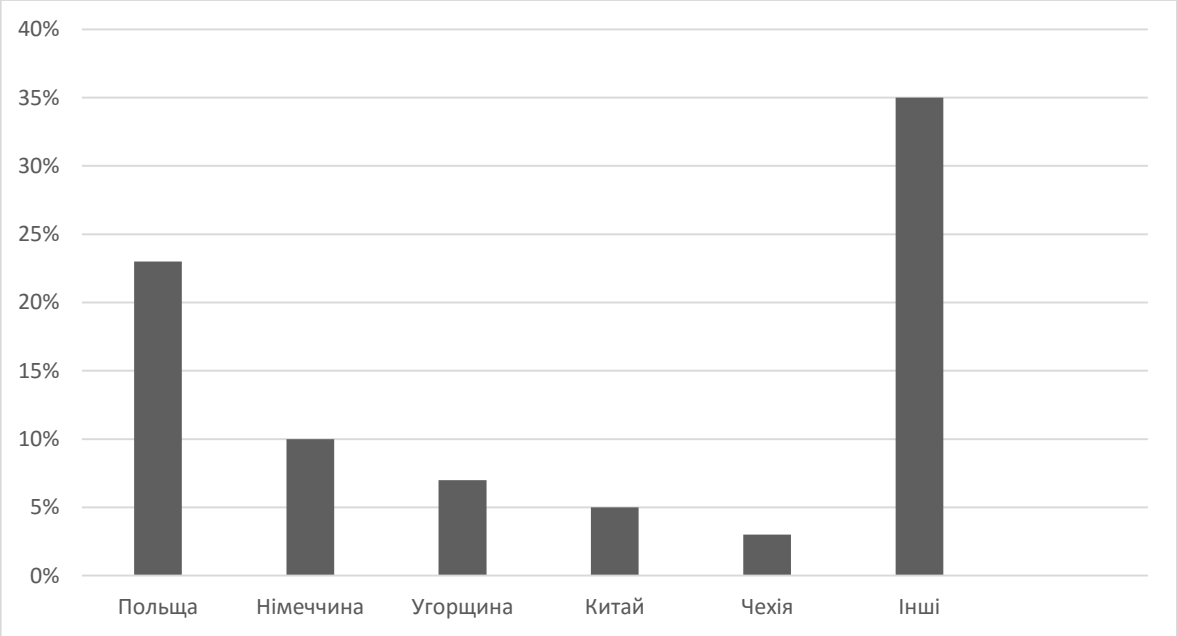

Рисунок - 2.4 Країни, з яких здійснюється контрабанда в Україну у 2019-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі[25].

Порушення митних правил та нелегальне ввезення товарів в Україну призводять до уникнення оплати податків і зборів, що мають надходити до

бюджету. Недостатнє врахування цих оплат призводить до значних втрат для державного бюджету. На рис. 2.5 представлені розрахунки бюджетних втрат, викликаних недоотриманням коштів з податку на додану вартість (ПДВ), акцизного податку та митних зборів.

База оподаткування ПДВ ширша і його ставка вища порівняно з акцизним податком та митом. Таким чином, втрати бюджету від недоотримання коштів з ПДВ становлять значну частину загальних втрат через контрабанду, як показано на рис. 2.5:

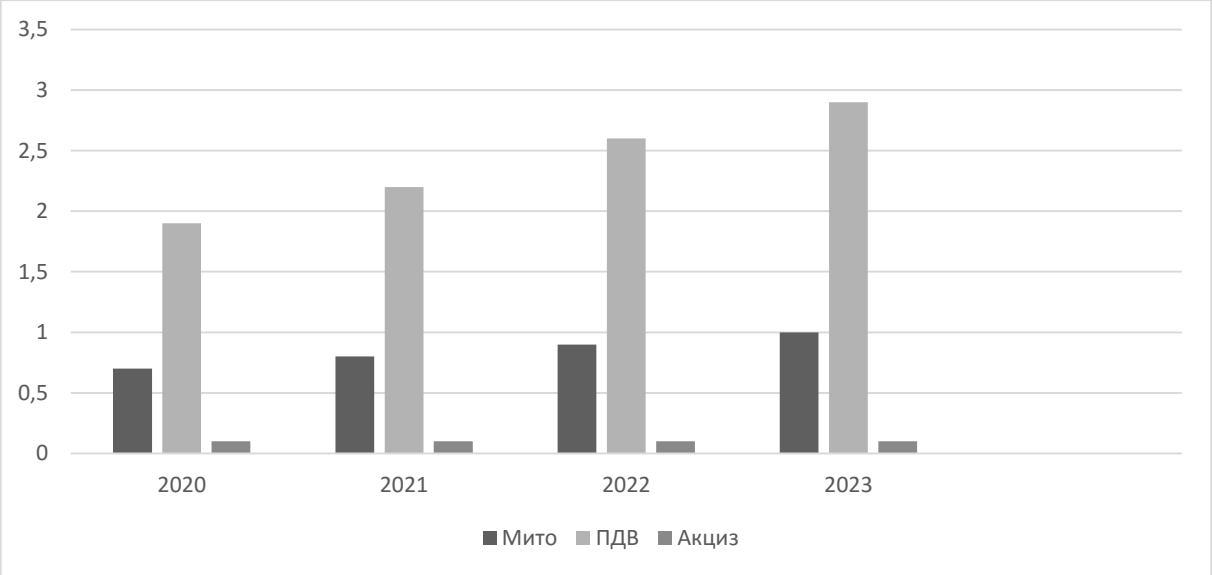

Рисунок 2.5 – Бюджетні втрати через контрабанду, млрд грн.

Д

ж Головними чинниками контрабанди в Україні є недостатній контроль на кордонах, корупція серед митних та правоохоронних органів, економічні фактори, політична нестабільність та соціальні проблеми. Недостатність ефективних систем митного контролю та персоналу на кордонах дозволяє незаконним перетинам кордону та контрабанді. Корупція серед митників і правоохоронців може стимулювати неправомірне переміщення товарів та уникнення оподаткування. Високі митні збори та податки можуть спонукати людей до залучення в контрабандну діяльність, шукаючи способи уникнення платежів. Нестабільність у політичних процесах може призвести до змін у законодавстві або зниження ефективності контролю, що створює сприятливі умови для зростання контрабанди. Економічні труднощі та обмежені можливості заробітку можуть змушувати людей

р

о

шукати альтернативні шляхи доходу, включаючи контрабанду. Розглянемо співвідношення злочинів і підозрювальних з 2019 по 2023 роки на рис. 2.6:

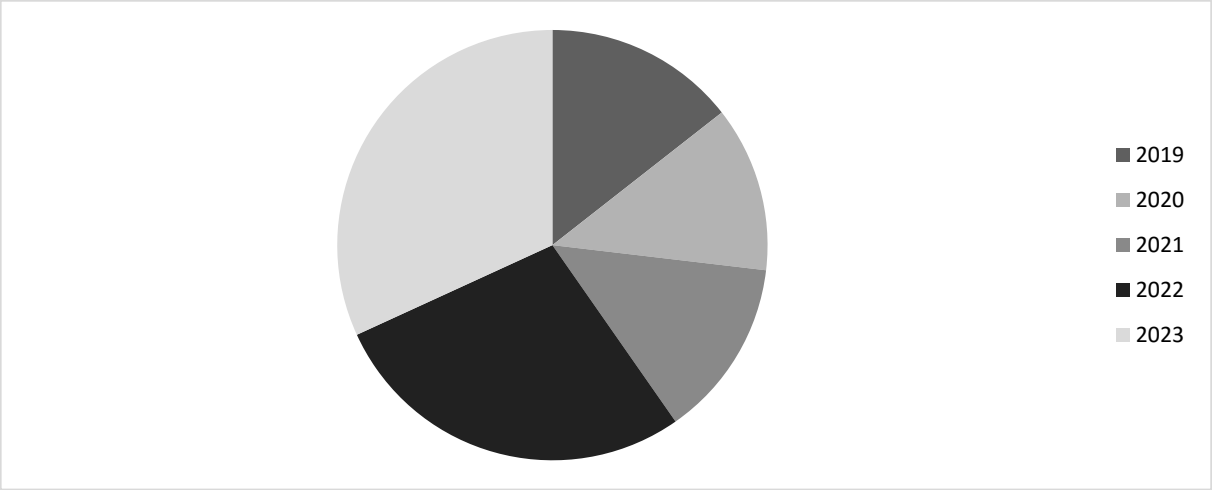

Рисунок 2.6 – Співвідношення злочинів і підозрювальних з 2019-2023 р.

Джерело: розроблено автором на основі [25].

Особливості вчинення протиправних дій та порушень митних правил.

Особливості вчинення протиправних дій та порушень митних правил можуть включати різноманітні аспекти. Однією з основних особливостей вчинення порушень митних правил - це використання корупції для отримання дозволів, перепусків або інших привілеїв, які дозволять нелегальному ввезенню товарів. Сучасні контрабандисти можуть використовувати передові технології для того, щоб уникнути виявлення їхніх дій. Це може включати використання шифрування комунікацій, виготовлення фальшивих документів або навіть використання дронів для пересилання контрабандних товарів через кордон. Контрабандисти часто співпрацюють зі злочинними групами, щоб забезпечити собі захист від правоохоронних органів та здійснити більш організовані операції з контрабанди. Контрабандисти можуть використовувати спеціально підготовлені або приховані місця для того, щоб приховати контрабандні товари під час їх транспортування або

зберігання. Ці особливості дозволяють контрабандистам мінімізувати ризики та ефективно вчиняти протиправні дії, уникаючи виявлення та покарання.

Зрозуміння особливостей вчинення протиправних дій та порушень митних правил вимагає врахування різних теоретичних аспектів, які стосуються економіки, права, політики та соціології. Застосування цих теоретичних підходів дозволяє глибше зрозуміти природу контрабанди та розробляти комплексні стратегії боротьби з цим явищем, що є важливим у контексті забезпечення ефективного функціонування міжнародної торгівлі та збереження правопорядку.

Варто дослідити сновні причини існування різноманітних вищезгаданих схем ухилення та уникнення оподаткування при переміщенні товарів через митний кордон задля пошуків шляхів мінімізації явища контрабанди. Існує кілька основних причин існування різноманітних схем ухилення та уникнення оподаткування при переміщенні товарів через митний кордон:

1. Максимізація прибутку. Бізнеси шукають способи мінімізувати витрати та максимізувати прибуток, і одним із способів цього досягнення може бути уникнення сплати мита та інших податків при переміщенні товарів через митний кордон.

2. Економія на оподаткуванні. Деякі країни можуть мати високі ставки мита та податків, тому компанії намагаються уникнути цих оподаткувань, шляхом використання різних схем.

3. Конкурентність на ринку. Компанії можуть використовувати схеми уникнення оподаткування, щоб знизити вартість своїх товарів та залишитися конкурентоспроможними на ринку.

4. Недостатній контроль. Недостатність контролю та регулювання з боку митних та податкових служб може створювати сприятливі умови для існування та функціонування таких схем.

5. Корупція та підкуп владних структур. Корупція серед посадових осіб митних та податкових служб може стимулювати існування та діяльність схем уникнення оподаткування, шляхом спрощення процесу митного оформлення або навіть заощадження на податках через підкуп.

6. Податкові режими та лібералізація торгівлі. Введення різних податкових режимів або лібералізація міжнародної торгівлі може створювати прогалини або сприяти виникненню схем уникнення оподаткування.

Ці фактори взаємодіють між собою та створюють складну динаміку, яка сприяє розвитку різноманітних схем уникнення оподаткування та ухилення від сплати мита при переміщенні товарів через митний кордон. Далі розглянемо більш детально основні схеми контрабандного імпорту на рис. 2.7:

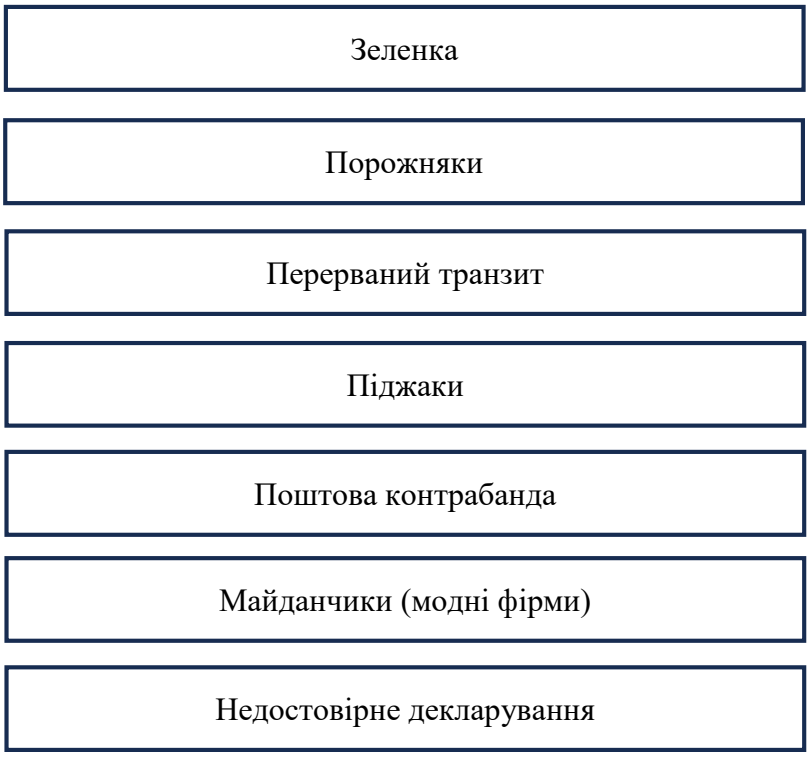

Рисунок 2.7 – Типові схеми контрабандного імпорту.

Джерело: розроблено автором на основі [29]

1. **«Зеленка»**. Це нелегальне переміщення товарів поза офіційними пунктами пропуску на кордоні. Це може включати товари, які ввозяться через незаконні маршрути, такі як поля, ліси, підземні тунелі, річки, повітряні шляхи та інші нелегальні шляхи транспортування. Така форма контрабанди може бути особливо небезпечною через відсутність контролю та інспекції, що створює можливість для незаконних торгових операцій з небезпечними товарами, зброєю, наркотиками та іншими контрабандними товарами. Це може також створювати безпекові проблеми

та загрози громадському порядку через відсутність контролю над тим, що ввозиться в країну.

2. **«Порожняки»**. Випадок застосування порожніх транспортних засобів для транспортування контрабанди під прикриттям легальної діяльності. Наприклад, пусті вантажівки, залізничні вагони або контейнери можуть використовуватися для транспортування контрабандних товарів під час їх переміщення через кордон або в межах країни.

3. **«Перерваний транзит».** Полягає у тому, що товари вивозяться з однієї країни до іншої через транзитну країну, але в певному моменті шляху вони "перериваються" або приховуються в цій транзитній країні замість того, щоб продовжувати свій шлях до кінцевого пункту призначення. Ця схема може бути використана для уникнення митного контролю та оподаткування у країні, куди товари фактично імпортуються. Контрабандисти можуть використовувати перерваний транзит для того, щоб "промити" товари через транзитну країну або змінити їхню класифікацію з метою зниження митних зборів.

4. **«Піджаки»** — Подрібнення товарних партій та формування бригад, так званих "мурах", дозволяє обхідним чином вивозити або ввозити товари в межах дозволених норм, з уникненням сплати мита чи податків. Наприклад, якщо фізичні особи утворюють групу та розділяють велику партію товарів на декілька менших, кожна з яких вписується у дозволені ліміти, то вони можуть уникнути сплати мита чи податків за ці товари.

5. **«Поштова контрабанда».** вид контрабанди, при якому нелегальні товари пересилаються поштою або кур'єрською службою з метою уникнення митного контролю та оподаткування. Цей метод часто використовується для нелегального ввезення наркотиків, контрафактних товарів, заборонених предметів чи товарів, що підлягають спеціальним обмеженням. Контрабандні товари можуть бути приховані у великих посилках або шпалерах товарів, або ж можуть бути оформлені як легальні товари для того, щоб уникнути підозри з боку митниці та правоохоронних органів. Оскільки поштові та кур'єрські служби здебільшого не проводять

детальний митний контроль кожної посилки, вони стають привабливим способом для контрабандистів нелегально ввозити товари в країну.

6. **Недостовірне декларування**: - це практика, при якій особа або компанія надають неправдиву інформацію про зміст або вартість товарів при їх митному декларуванні. Це може статися при ввезенні товарів через кордон або при їх пересиланні поштою чи кур'єрською службою.

7. **«Майданчики»** («модні фірми»). Компанії, де можна придбати контрабандний товар або репліки відомих брендів одягу, взуття, аксесуарів тощо. Ці майданчики часто функціонують під виглядом легальних магазинів або ринків, але продають товари, які не мають офіційних ліцензій від відомих брендів. Контрабандні товари, які продаються на таких майданчиках, можуть бути виготовлені незаконно або викрадені, і вони часто не відповідають стандартам якості та безпеки. Крім того, продаж контрафактних товарів порушує права власності та призводить до збитків для офіційних брендів. [29]. Частка способів контрабанди, які зафіксовано в Україні за 2023 рік подана на рис. 2.8:

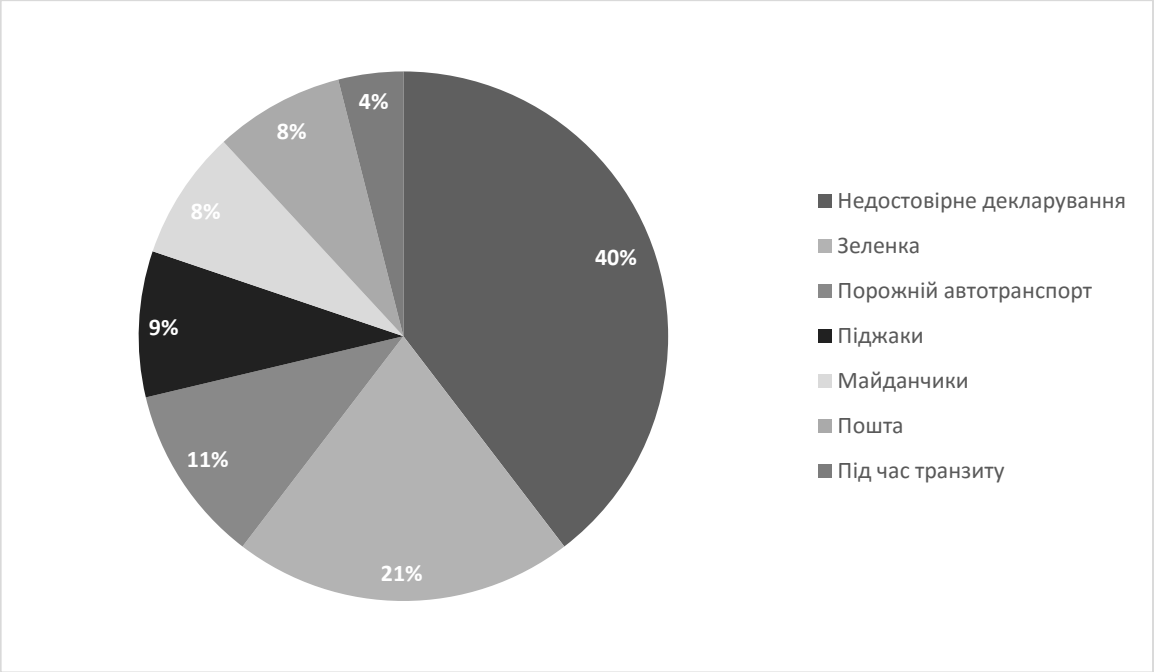

Рисунок 2.8 – Частка способів контрабанди.

Джерело: розроблено автором на основі [30]

2.3. Відповідальність в механізмі запобігання контрабанді та порушенням митних правил у контексті дотримання митної безпеки держави

Митна безпека є ключовим аспектом національної безпеки кожної держави, включаючи Україну. Забезпечення митної безпеки передбачає не лише ефективний контроль за переміщенням товарів через кордон, а й боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил. У цьому пункті розглянемо механізми відповідальності при запобіганні контрабанді та порушенні митних правил у контексті дотримання митної безпеки України. Митниця та правоохоронні органи мають вирішальне значення у забезпеченні митної безпеки. Вони несуть відповідальність за ефективний контроль на кордоні, виявлення та припинення нелегальних дій. Забезпечення митної безпеки в Україні вимагає посилення контролю на кордоні. Це включає використання сучасних технологій, розвиток інфраструктури та підвищення кваліфікації персоналу. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Інтерпол та Європейська агенція з митного співробітництва. Ця співпраця сприяє обміну інформацією та координуванню дій для виявлення та припинення нелегальних перевезень. Постійне оновлення законодавства та виконавчих механізмів є необхідним для ефективного контролю за переміщенням товарів через кордон та запобігання контрабанді.

Україна стикається з рядом викликів у забезпеченні митної безпеки, зокрема з корупцією та недостатньою ефективністю контролю на кордоні. Проте, за останні роки були досягнуті певні успіхи, зокрема у впровадженні сучасних технологій та підвищенні професійного рівня персоналу. Для подальшого забезпечення митної безпеки в Україні необхідно продовжувати розвивати співпрацю з міжнародними партнерами, удосконалювати законодавство та підвищувати ефективність контролю на кордоні. Також важливо звернути увагу на популяризацію свідомості громадськості про наслідки контрабанди та порушень митних правил.

Коли держава накладає обмеження на власників товарів, завжди буде бажання обійти закон і порушити заборону. Тому скрізь, де є митниця, є

контрабанда та інші порушення митних правил. Від ефективності боротьби з цими негативними явищами залежить виконання дохідної складової головного фіскального закону країни - державного бюджету.

За період від січня до квітня 2024 року митні служби Держмитслужби України виявили 3275 випадків порушень митних правил на загальну суму 6 мільярдів гривень. У порівнянні з відповідним періодом минулого року цей показник зріс майже втричі і склав 3,5 рази. Серед предметів контрабанди виявлені такі речі, як зброя, сильнодіючі речовини та засоби для отримання конфіденційної інформації. Згідно з офіційною інформацією митних органів, показники боєздатності у контрабанді обчислюються за кількісними параметрами. Оцінка соціально-економічних наслідків боротьби з незаконною та злочинною діяльністю у митній сфері стає складною через відсутність аналітичних даних. Проти контрабанди та порушень митних правил в Україні приймаються різні заходи, які координуються різними органами державної влади і формують певну систему суб'єктів, які займаються боротьбою з контрабандою. Одним з таких суб'єктів є митні органи України [31].

У результаті проведених заходів у 2020 році митними органами було виявлено 14 147 порушень митних правил на суму 2,56 мільярдів гривень. Було вилучено товарів, які порушили митні правила на загальну суму 970 мільйонів гривень. Найбільш поширеними є випадки незаконного переміщення промислових товарів через митний кордон. За 2020 рік за скоєння таких порушень було вилучено товарів на суму 568,6 мільйонів гривень. Транспортних засобів було вилучено на суму 83 мільйонів гривень, продовольчих товарів на суму 135 мільйонів гривень, а валюти – на 87 мільйонів гривень. За даними митних органів, одним із найпоширеніших порушень митних правил є заниження митної вартості товарів. У 2018 році сума донарахувань митних платежів у результаті коригування митної вартості становила 114,0 мільйонів гривень, що є додатковим джерелом доходів державного бюджету[32].

Протягом 2022 року митниці Державної митної служби України зафіксували 11 098 випадків порушень митних правил на суму 2,9 мільярда гривень, що

становить зростання на 5% порівняно з показниками минулого року. У цей період також вилучено товарів, що порушили митні правила, на суму понад 697,5 мільйонів гривень, зокрема: промислових товарів на 457,5 мільйонів гривень, продовольчих товарів та сільгосппродукції на 49 мільйонів гривень, валюти на 147,3 мільйонів гривень, та транспортних засобів на 43 мільйонів гривень.

Митниці розглянули 9825 справ про порушення митних правил та застосували адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму майже 770 мільйонів гривень. Крім того, 5721 справу передали до суду на суму 3 мільярди гривень. За результатами розгляду судами накладено стягнень (конфіскація товарів та штрафи) на суму понад 1,8 мільярда гривень.

У перші чотири місяці 2024 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 6 мільярдів гривень. За цей період також тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму майже 104 мільйонів гривень. У суді розглянуто 1623 справи про порушення митних правил на суму 4,5 мільярда гривень, за якими прийнято рішення про накладення стягнень у вигляді штрафу та конфіскації на загальну суму 540 мільйонів гривень. Детальний структурований огляд обсягу тимчасово вилучених предметів порушень митних правил подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Обсяг тимчасово вилучених предметів порушень митних правил, млн грн.

Вид предметів правопорушень	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 (за 4 місяці)
Промислові товари	367	353	546	569	408	663	653	457,5	716	50
Продовольчі товари та с/г продукція	106	62	68	119	Н.д	135	140	49	88	23
Валюта	-	161	79	76	44	87	75	147,3	73	1.5
Транспортні засоби	-	51	53	150	52	83	74	43	61	29
Всього	629	627	746	914	655	970	942	696,8	938	103,5

Джерело: розроблено автором на основі [35]

У сучасному законодавстві, зокрема в Законі про митну справу, передбачена кримінальна відповідальність за контрабанду. Розділ 1 цього законодавства передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду. Згідно зі статтею 201 Кримінального кодексу України, переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням митного контролю отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних речовин, зброї та боєприпасів (крім безперешкодного перевезення мисливської зброї та боєприпасів до неї), а також спеціальних технічних засобів для негласного отримання інформації, є злочином. Кваліфікуючою ознакою цього злочину є те, що він вчинений групою осіб, особами, які притягуються до відповідальності за таке правопорушення, або службовою особою з використанням службового становища. Крім кримінальної відповідальності, існує також цивільно-правова відповідальність за матеріальну та моральну шкоду, заподіяну діями митних та інших осіб.

У сфері державної митної справи найбільш поширеною є адміністративна відповідальність – це форма юридичної відповідальності, що передбачає застосування публічною адміністрацією примусових заходів, установлених адміністративним законодавством. Ця відповідальність зобов'язує особу, винну у порушенні, зазнати встановлених нормами негативних наслідків.

Механізм адміністративно-правового забезпечення митного порядку реалізується через систему адміністративної відповідальності, що є самостійним і незалежним способом правового захисту. Водночас, слід відзначити, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил - це юридичний обов'язок громадян або окремих посадових осіб усвідомлювати свої вини та протиправні дії в галузі митного права. У випадку їх невідповідності, митними органами або судами можуть бути накладені стягнення у вигляді адміністративних штрафів. Це визначає, що об'єктом адміністративно-правового захисту є конкретна особа і замикається в рамках конкретних соціально-економічних відносин. Розглядаючи визначення адміністративної відповідальності за порушення митних правил, слід зазначити, що мова йде про два злочини.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил передбачає низку ознак, які визначаються законодавством та правилами, що регулюють митну діяльність. Деякі з найбільш типових ознак адміністративної відповідальності за порушення митних правил включають:

1. Недекларування товарів. Один з найпоширеніших порушень полягає у ввезенні або вивезенні товарів через митний кордон без їх офіційного декларування перед митницею. Наприклад, особа в'їжджає в країну з товаром, який потрібно задекларувати, але не робить цього.

2. Недооцінка товару. Іншим типовим порушенням є недооцінка вартості товару, що ввозиться або вивозиться через митний кордон. Особа намагається знизити вартість товару у декларації, щоб сплатити менші митні збори чи уникнути сплати податків.

3. Перевищення лімітів. Іншою ознакою може бути перевищення встановлених законодавством лімітів на ввезення чи вивезення певних товарів через митний кордон. Наприклад, особа перевозить товари в кількості або за сумою, що перевищує дозволений обсяг.

4. Порушення правил декларування. Це може включати неправильне оформлення митної декларації, неправдиве викладення інформації про товари чи намагання приховати певні деталі про їх вартість чи кількість.

5. Використання підроблених документів. Особа може спробувати використати підроблені документи або фальшиві інформаційні матеріали для декларування товарів чи для отримання інших дозволів або пільг.

Ці ознаки можуть варіюватися в залежності від конкретних законодавчих актів та внутрішніх правил митної служби кожної країни. Визначення відповідальності за порушення митних правил може бути здійснене шляхом адміністративного штрафу, конфіскації товарів або інших санкцій, встановлених законодавством. [37].

Адміністративна відповідальність в митному праві ґрунтується на визначенні порушення митних правил як злочинного акту, який є адміністративним правопорушенням згідно зі статтею 1.458 Митного кодексу

України. Це вчинення дії чи бездіяльності, які порушують встановлений законодавством порядок перевезення товарів та комерційних транспортних засобів через митний кордон України, їх подання для митного контролю та оформлення, а також оброблення товарів, що підлягають митному контролю або контролю органів доходів і зборів. Зазначена адміністративна відповідальність має місце у випадках, коли правопорушення не мають характеру, достатнього для кримінальної відповідальності, передбаченої Митним кодексом України [38].

Підсумовуючи проведене дослідження в даному розділі, можна зазначити, що форма адміністративної відповідальності є важливим інструментом забезпечення правильного функціонування митних органів та збереження митної безпеки країни. Вона спрямована на попередження та припинення недозволених перетинів митного кордону, незаконного переміщення товарів та інших порушень, що можуть негативно впливати на економічну та соціальну сфери країни. Адміністративна відповідальність має своїм завданням запобігання незаконним діям шляхом застосування відповідних заходів індивідуально до порушників, що демонструє ефективність митної системи та сприяє зміцненню довіри громадян до владних структур. Важливою характеристикою адміністративної відповідальності є її пропорційність та справедливість, що дозволяє уникнути надмірності чи несправедливості у вирішенні конкретних ситуацій. Крім того, цей механізм відповідальності сприяє створенню умов для розвитку конструктивного діалогу між митними органами та суб'єктами господарювання, що сприяє покращенню митної практики та підвищенню рівня дотримання митних правил. Загалом, адміністративна відповідальність є необхідним елементом системи митного контролю, який спрямований на забезпечення ефективної захисту митних інтересів держави та збереження митної безпеки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ У КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

3.1. Зарубіжний досвід діяльності митних органів у процесі запобігання та протидії порушенням митних правил та можливості його використання в Україні

В умовах глобалізації світової економіки та зростання взаємозалежності країн значення митної складової їх економічної політики різко зросло. Ефективна митна політика та розумно організовані митні служби допомагають скористатися перевагами глобалізації (стимулювання зростання зовнішньої торгівлі країни, покращення структури торгівлі та підвищення конкурентоспроможності експортної продукції). Паралельно з динамічним розвитком технологій митного контролю ускладнюються схеми вчинення митних правопорушень і навпаки, оскільки ці процеси взаємопов’язані. Колись ефективні механізми боротьби з митними правопорушеннями та контрабандою вже неспроможні забезпечити митні органи ефективними та надійними засобами митного контролю та забезпечення митної безпеки держави.

Сьогодні такі виклики та загрози не можна ігнорувати, що потребує модернізації механізмів митного контролю та впровадження сучасних технологій митного контролю. Тому національна митна політика має адаптуватися до динамічних змін у сферах зовнішньої торгівлі та міжнародної торгівлі для забезпечення національних митних інтересів та національної безпеки. В сучасній економіці України спостерігається тенденція до збільшення порушень митних правил та ввезення контрабандних товарів, що створює реальну загрозу економічній безпеці країни. Контрабанда таких товарів, як наркотики, зброя, сигарети та предмети культурного призначення, особливо небезпечна, оскільки у зв’язку з контрабандою цих товарів виникають високоорганізовані транснаціональні ринки. Суспільна небезпека існує у разі незаконного

переміщення через митний кордон України товарів і предметів, що порушує порядок здійснення зовнішньополітичної діяльності держави, що включає загальний, а для окремих товарів – особливий порядок їх переміщення. через кордон. Разом з тим, в умовах поточної політичної ситуації в державі механізми центрального управління втрачають здатність контролювати ці процеси, що пов'язано з необхідністю вжиття заходів щодо вдосконалення системи протидії митній злочинності в цій сфері. контекст забезпечення економічної безпеки держави [39].

Процес модернізації діяльності українських митних органів протягом останніх років часом не приносить очікуваних результатів. Без довгострокового бачення модернізації митної служби та ретельного аналізу запроваджених змін механічна передача функцій, підрозділів чи зміна назви центрального органу та його філій не призведе до модернізації митниці. обслуговування. Громадяни та компанії очікують якісних змін у роботі митниці. У процесі модернізації української митної системи ми маємо надавати великого значення вивченню досвіду інших країн, його критичному аналізу та адаптації, а вибір нашої країни європейського напрямку розвитку змушує нас докладати більше зусиль. Основна увага зосереджена на дослідженні організаційних та управлінських моделей іноземних митних органів для попередження та реагування на порушення митних правил. Як відзначають експерти, в успішній діяльності зацікавлені як міжнародні організації, так і керівництво окремих країн та учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також фізичні та юридичні особи, а також представники різних соціальних верств населення та груп з різними інтересами. роботу митниці. Успішність можна визначити як здатність конкретного державного органу швидко, легко, економічно раціонально та ефективно виконувати поставлені перед ним цілі та завдання. Функціональні та структурні зміни в системі та організації діяльності вітчизняних митних органів мають постійний характер. Водночас експерти вважають, що митна система України пройшла довгий шлях розвитку і з кожним етапом реструктуризаційних змін наближається до загальноприйнятих європейських стандартів.

Слід зазначити, що перетворення податкових і митних органів на єдиний центральний орган виконавчої влади є абсолютно новим явищем для нашої країни. Тому при створенні єдиного державного органу податкової та митної політики Україна ретельно вивчила відповідні положення міжнародного законодавства та використала найбільш вдалий досвід ряду передових країн світу, в державному складі яких подібний орган уже існує та успішно працює. Характеристика української національної правової системи, економічних, соціальних та політичних умов українського суспільства.

Порушення митних правил і контрабанда завдають шкоди економічним, податковим і суспільним інтересам України та інших держав, тому дотримання законів і митних правил, а також боротьба з вищезазначеними злочинами може більш успішно здійснюватися за умов взаємодії співробітництва митні органи України та інших країн. Загальною правовою базою для цього є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у стримуванні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства 1977 року (Україна приєдналася до цієї конвенції у 2000 році). На основі цієї Конвенції та відповідних рекомендацій Всесвітньої митної організації на початку становлення нашої державності були укладені міжурядові угоди України з Польщею, Фінляндією, усіма країнами Балтії та СНД, що свідчить про неймовірну важливість таких угод. Наприклад, існує Угода між Урядом України та Урядом Естонської Республіки про співробітництво у боротьбі з порушеннями митного законодавства від 6 липня 1993 року між Держкомземом України та DMK Азербайджанської Республіки про співробітництво в боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил з 1 травня 1993 року. торгівля зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами, наркотиками, психотропними речовинами та сировиною) Підписано угоди з Митним комітетом Республіки Грузія про співпрацю та взаємодопомогу в митних справах тощо [40].

Ці угоди встановлюють такі спільні заходи щодо запобігання, виявлення та ліквідації контрабанди та порушень митних правил: обмін інформацією між митними органами як за власною ініціативою, так і за запитом; Проведення однією

стороною розслідування на вимогу іншої сторони для отримання доказів порушення митного законодавства; Повідомлення осіб митною адміністрацією Сторони на письмовий запит іншої Сторони про будь-які дії, вжиті щодо них запитуючою Стороною; Участь представників митних адміністрацій у розгляді справ у суді іншої Сторони тощо.

Митні правопорушення і, зокрема, порушення митних правил створюють несприятливе середовище для внутрішнього ринку України.

Метою їх діяльності є гальмування розвитку національної економіки в її стратегічних галузях, що суттєво впливає на відносини України з іншими розвинутими країнами.

Вивчення досвіду регулювання митної відповідальності за злочини в країнах ЄС дозволяє зробити висновок про використання різноманітних методів забезпечення митних систем та відповідальності за порушення митних правил. Деякі з цих країн прийняли більш ліберальний підхід до організації митних систем і до розмежування кримінальної відповідальності за порушення в цілому. Максимальне покарання – не більше 10 років позбавлення волі. В одних країнах законодавці криміналізують ширший спектр видів поведінки, тоді як в інших до кримінального законодавства включено лише найбільш небезпечну для держави поведінку. Підсумовуючи, слід вивчити позитивний досвід іноземних митних органів у запобіганні та боротьбі з порушеннями митних правил. Багато науковців, які досліджують правовий статус митних органів України, відзначають важливість використання світового досвіду в процесі реформування та вдосконалення діяльності українських митних органів. Тож знову В.В. Качан В.В. наголосив, що при реформуванні митних органів України необхідно враховувати позитивний досвід розвинених країн у цьому питанні. Реалізація реформ має бути направлене, зокрема, на покращення керованості та контрольованості митних органів та їх діяльності. В той же час І.Г. Бережнюк зазначає, що бажання України вступити до Єдина економічна зона ЄС неминуче призведе до реорганізації митних органів. У зв’язку з цим виникає необхідність впровадження досвіду митних органів держав-членів ЄС у систему органів державної влади України. Тому дослідження

правового статусу митних органів країн ЄС на сучасному етапі становить не лише теоретичний, а й практичний інтерес [40].

На нашу думку, митна практика та особливості її правового регулювання в Сполучених Штатах Америки становлять значний науковий і практичний інтерес. Митна та прикордонна служба (Митна та прикордонна охорона США, далі «SVR») є однією з агенцій, яка є частиною США. Департамент внутрішньої безпеки є. Департамент внутрішньої безпеки (DHS), який включає ще 21 агентство.

Комплексна комп'ютеризація митної діяльності для обробки всієї інформації є ключовим елементом попередження та розкриття митних злочинів. Митниця США використовує комп'ютерне обладнання для отримання майже всієї інформації про пасажирів, зокрема про те, чи є у них непогашені ордери (чи є у них непогашені борги), чи переслідуються вони за порушення митних правил або з інших причин. Законодавство та те, як вони в'їжджали або залишали країну в минулому. Комп'ютерні бази даних містять аналогічну допоміжну інформацію про відправників, імпортерів та експортерів. Інспектори митниці використовують цю інформацію, щоб визначити, чи доцільно проводити додаткові перевірки, розслідування чи перевірку документів. Оскільки основним способом виявлення порушень митних правил є контроль документів і товарів, який здійснюється за допомогою комп'ютерної техніки або через консультацію спеціаліста з імпорту.

Крім того, існують інші способи виявлення митних порушень: повідомлення від співробітників або конкурентів, інформація від платних інформаторів, знайомих з незаконною діяльністю, або таємні операції митної служби США в певній сфері діяльності. Проведений структурно-функціональний аналіз дозволяє зробити висновок, що Митна служба США є добре організованою та розвиненою державною інституцією, яка базується на узгоджених процедурах і законах, сучасних інформаційних технологіях, програмах контролю та безпеки, професіоналізмі співробітників. Це успішно реалізує основну мету Управління митної та прикордонної служби США в щоденній роботі його співробітників. Цілком слушною можна вважати необхідність запозичення передового досвіду митної служби США [40].

У боротьбі з незаконним перевезенням контрафактної продукції через митні кордони доцільно в контексті цього дослідження звернутися до прикладу Індії. У 2009 році митна служба Індії спільно з міжнародною некомерційною організацією Gs1 розробила спеціальну систему (на основі використання штрих-коду), яка займається розробкою та впровадженням світових стандартів ідентифікації контрафактної продукції. Розробляються технології для ефективного виявлення підробок, включаючи онлайн-інструменти для зв'язку між митними органами та власниками брендів. На прикладі Індії митники в інших країнах можуть використовувати мобільні пристрої для сканування вантажів і посилок. Ідея полягає в тому, щоб синхронізувати пристрій із кількома базами даних, що містять детальні дані про продукт. Тільки за допомогою сканування штрих-коду на товарі митниця може виявити підробку. Всесвітня митна організація свого часу підписала угоду з організацією Gs1 про співпрацю в боротьбі з торгівлею контрафактною продукцією. Пізніше ВМО запустила проект IPM (Interface Public Members), який налагоджує взаємодію між митними службами та компаніями при визначенні автентичності партій товарів.

Митна служба Індії розробила систему відстеження в Інтернеті ARTS (Automatic Recording and Targeting for IPR Protection) для виявлення контрафактної продукції. Із запуском цього інструменту компанії можуть подавати свої скарги на порушення прав інтелектуальної власності через Інтернет і завантажувати зображення реальних продуктів і брендів.

Слід зазначити, що організаційна структура митних органів України вже існувала в 1990-х роках і дещо схожа на митні органи Франції. Для України є досвід румунських митних органів, які є економічно розвиненою країною і дуже цікавою нацією. У Новий час воно базувалося переважно на державній власності та дрібному плановому господарстві. На початку 1990-х ринкові відносини в моїй країні швидко розвивалися. Через недосконале законодавство, серйозну корупцію, брак технічного оснащення та обладнання для митного контролю, нестача кадрів, правопорушення та кримінальні злочини в митній сфері є поширеними. Проте на прикладі Румунії тепер видно, що цілеспрямована та

наполеглива робота над усіма аспектами зазначених питань може призвести до позитивних результатів. Боротьба з митними правопорушеннями в державі є багатоетапною та системною та відповідає високим стандартам ЄС, а саме належному правовому нагляду, удосконаленню механізмів та форм співпраці у цій сфері та взаємодії на високому рівні. Різні інституції аналізують діяльність румунських митних органів, у тому числі у сфері запобігання та боротьби з митними злочинами. Успішно працює нагляд Румунської митної служби (DGV), що створює основу для вдосконалення законодавства. Позитивним є використання даних Національного інституту статистики Румунії для прогнозування та виявлення певних тенденцій у скоєнні злочинів. Аналіз статистичних даних допомагає митним органам визначати стратегічні напрямки роботи, планувати та грамотно проводити роботу з попередження та протидії митним правопорушенням. Завантаження митних послуг, запобігання порушенням митних правил, підвищення надійності митного контролю. Практика аналізу ризиків у митній сфері показує, що інформаційне забезпечення є дуже важливим в управлінні ризиками. Цей показник потребує автоматизованого підходу до проведення оперативної митної роботи в режимі реального часу. Тому митна та прикордонна служба США базує свою діяльність на використанні високотехнологічних автоматизованих інформаційних систем. Ці системи базуються на впровадженні принципів управління ризиками, таких як автоматизована система цільового націлювання (ATS), яка дозволяє автоматично аналізувати та оцінювати ризики постачання та руху [41].

Саме гарантування транскордонної безпеки з використанням найсучасніших інформаційних технологій робить США однією з провідних країн світу з впровадження ризик-менеджменту в практику митних органів.

3.2 Зарубіжний досвід організації та діяльності митних органів

Митна система є невід'ємною частиною кожної країни. Вона почала формуватися одночасно з посиленням зовнішньоекономічної та торговельної діяльності. Сьогодні кожна країна світу має свою модель митних органів, яка визначається особливостями соціально-економічного та політичного розвитку країни. Тому вивчення зарубіжного досвіду організації та діяльності митних органів є актуальним питанням дослідження адміністративно-правового статусу української митниці, оскільки:

- по-перше, дозволяє зрозуміти особливості діяльності митних органів інших країн, які в першу чергу необхідно враховувати при взаємодії вітчизняних та іноземних митних органів;
- по-друге, акцентується увагу на перевагах і недоліках організації діяльності вищезазначених суб’єктів та можливому впровадженні позитивного досвіду в українське законодавство. Крім того, слід зазначити, що можливість вивчення досвіду митних органів держав-членів ЄС у сфері митної справи набуває сьогодні першочергового значення з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні. Митні органи держав-членів ЄС несуть відповідальність за моніторинг міжнародної торгівлі ЄС і, відповідно, сприяють чесній і відкритій торгівлі, реалізації зовнішніх аспектів внутрішнього ринку, спільної комерційної політики та інших спільних політик ЄС для підтримки торгівлі та забезпечення безпеки доставки.

Загалом слід зазначити, що суттєва реструктуризація митної служби Польщі почалася одночасно зі вступом країни до ЄС. Таким чином, першим етапом такої реструктуризації був розпуск урядової адміністрації, в результаті чого регіональні митні управління отримали нові завдання та функції, зокрема право здійснювати процедури у справах про порушення митних правил. Другий етап реструктуризації митної служби також був пов'язаний зі скасуванням посади головного інспектора митниці, зокрема ліквідовано регіональні митниці.

Організаційно-структурні зміни також передбачали скорочення кількості митниць та митних відділень, що призвело до зміни штатного розкладу митниць. Крім того, спрощення митних процедур між країнами-членами ЄС призвело до ліквідації всіх митниць на заході та півдні Польщі та до змін у завданнях і функціях структурних елементів митної служби. Зокрема, митниці (керівники митниць) реалізують державну митну політику, контролюють діяльність керівників митних підрозділів, реалізують кадрову політику тощо, а митні підрозділи (начальники митних підрозділів) здійснюють контроль за оформленням митних платежів, акцизів. податок, податковий нагляд тощо.

Виходячи з вищевикладеного, очевидно, що в Польщі увага зосереджена на діяльності митних органів та їх основній функції – податковій функції, тоді як кількість самих митниць є незначною, враховуючи відсутність кордону з низкою членів. держави враховують держави Європейського Союзу.

Структура німецької митної адміністрації, яка буде оновлюватися з 2022 року, складається з трьох рівнів. Вищим федеральним органом є Федеральне міністерство фінансів, вищим федеральним органом є Головне митне управління з понад 7000 співробітників, а місцеві органи влади включають головні митниці та підпорядковані їм митні органи.

Особливістю німецьких митних органів є те, що вони фактично виконують функції податкової міліції, автоінспекції та прикордонних військ.

Загалом головні митниці Німеччини організовують митне оформлення та контроль руху товарів і транспортних засобів і мають митниці, оперативно-слідчі митниці та комісаріати. Завданнями митниць є безпосередній контроль і митне оформлення товарів і транспортних засобів. Оперативно-розшукове митне управління виконує правоохоронну функцію Федерального митного управління Федеративної Республіки Німеччини, зокрема, його співробітники уповноважені відкривати провадження у випадках порушення митних правил і приймати рішення в окремих справах; випадок порушення митних правил У разі виявлення порушень митних правил вони зобов'язані: передавати інформацію до відповідних органів.

Крім того, комісари митниці охороняють державний кордон Німеччини та митний кордон ЄС і мають такі ж повноваження, як і поліція.

Якщо ми звернемося до митних органів Франції, то виявимо, що функція митного контролю в регіоні розподілена між митницями, які складаються зі штату інспекторів, контролерів та офіцерів кримінальних правопорушень, підпорядкованих скарбнику. Митні органи Франції виконують три основні функції: фіскальну, економічну та правоохоронну. Щороку митна система поповнює державну скарбницю Франції на 70 млрд євро, а це 15 % від бюджету країни. Одночасно французьку митницю вважають однією з найжорсткіших серед митниць ЄС. Виконання функцій, спрямованих на захист як економічних, так і інших важливих функцій держави, ставить митну систему Франції в один ряд з такими правоохоронними структурами, як прокуратура та поліція. Варто відмітити, що у Франції боротьба з незаконним перетинанням кордону, з контрабандою, іншими митними злочинами належить до компетенції прикордонної служби та спеціальних митних бригад.

Діяльність митних органів Литви також має свої особливості. Відповідно до статті 19 Митного кодексу Литви центральний митний апарат включає територіальні та централізовані митниці. Водночас Центральна митна служба є структурним підрозділом Міністерства фінансів Литовської Республіки.

Робота митних органів Литовської Республіки здійснюється відповідно до стратегії розвитку литовської митниці на період 2016-2022 рр., відповідно до якої метою їх діяльності є забезпечення надійного захисту суспільства, ринку , навколишнє середовище та фінансові інтереси Литовської Республіки та ЄС у сфері міжнародної торгівлі, впровадження митної політики ЄС, спільної торгівлі та іншої спільної політики Союзу, пов’язаної з міжнародною торгівлею.

Митний кодекс Литви чітко регламентує повноваження окремих структурних підрозділів апарату та територіальних митних органів. Зокрема, встановленим кодифікованим законом передбачено існування мобільних груп підрозділів територіальних та спеціальних митниць, що діють у сферах діяльності територіальних митниць, до повноважень яких входить контроль за виконанням

митних формальностей, що належать до їх компетенції. Крім того, ці мобільні групи виконують антикорупційні функції та функції внутрішнього контролю.

Особливим елементом правової природи повноважень працівників митних органів Литви є нетипове для демілітаризованих служб право вимагати від осіб дотримання правових вимог, а в разі їх невиконання — працівник митного органу має право застосовувати фізичну або іншу силу, яка в Митному кодексі Литви встановлена законом. Проводячи паралель із системою митних органів України, можна дійти висновку, що митне законодавство Литви, як і в Україні (наприклад, оперативні відділи фінансових і податкових органів), містить правоохоронні структури, уповноважені здійснювати кримінальні обшуки, проникнення в митний процес після виявлення митних порушень Ефект від роботи електростанції виправдовує своє існування, незважаючи на заяву про службовий характер діяльності для митної адміністрації, що відображено в положеннях законодавства

Досвід митних органів Литви цікавий для України з точки зору моніторингу їх діяльності. Зокрема, у Литві передбачається створення незалежної контрольної установи для здійснення цього контролю. Згідно зі статтею 28 Митного кодексу України зовнішній спеціальний аудит відомства здійснює Національне аудиторське управління Литовської Республіки. Крім того, Митний кодекс Литви також передбачає можливість моніторингу діяльності митних органів установами Європейського Союзу [42].

Досвід США кардинально відрізняється від досвіду митних органів Європейського Союзу. У США митні та прикордонні служби об'єднані в один орган (U.S. Custom & Border Protection), який є частиною Міністерства внутрішньої безпеки. До завдань митної та прикордонної служби входять: боротьба з тероризмом та нелегальною міграцією, захист національної економіки, збереження культурної спадщини, охорона навколишнього середовища та здоров'я громадян, охорона державного кордону тощо, а також підтримка легальної зовнішньої торгівлі та туризму. На підтвердження позиції вченого важливо зазначити, що правовим джерелом процесуальних аспектів реалізації складної системи повноважень у митній сфері США є не лише закон про діяльність органів

державної влади, а й зовсім інший категорія нормативного забезпечення, наприклад, норми законодавства у сфері боротьби зі злочинністю. Це значною мірою пов’язано з тим, що митна інфраструктура в США здебільшого виконує функцію безпеки, а не фіскальний напрямок [43].

Відповідно, митно-прикордонна служба США, на відміну від митних органів України, результати роботи яких оцінюються залежно від суми митних платежів і платежів до державного бюджету, звітує про кількість пропущених фізичних осіб, товарів і транспортних засобів. через митний кордон, затриманих злочинців, відмов у проїзді підозрілим особам і мігрантам, кількість вилучених підроблених документів, заборонених сільськогосподарських культур і продуктів харчування, вилучених наркотиків, готівки та контрафактних товарів і лише після цього – кількість сплачених платежів і зборів».

Тому спрощення митних процедур між державами-членами ЄС є викликом для керівництва держав щодо забезпечення належної організації та ефективності діяльності їхніх митних органів. Вивчення досвіду митних органів держав-членів ЄС виявляє відмінності в їх пріоритетних функціях, які, як правило, зумовлені підпорядкованістю митних органів: зокрема, підпорядкованість митних органів Міністерству фінансів свідчить про пріоритетність фінансових органів. Специфіка підпорядкування митних органів визначає і обсяг їх повноважень, оскільки в Німеччині до митних органів одночасно передані повноваження податкової міліції, автоінспекції та прикордонних військ, а в Литві — до співробітників митних органів. , що є нетиповим для демілітаризованих служб, вимагати від людей виконання вимог законодавства та застосовувати фізичну силу, якщо ці вимоги не виконуються.

Тому за кордоном, зокрема в державах-членах Європейського Союзу, немає єдиного підходу щодо пріоритетних завдань митних органів чи обсягу їх повноважень. На цьому фоні вивчення зарубіжного досвіду організації діяльності митних органів для України є важливим лише з точки зору налагодження взаємодії з митними органами названих держав, а також запозичення ефективних механізмів контролю за ефективністю діяльності митних органів влади.

Шляхи вдосконалення боротьби з контрабандою у контексті дотримання митної безпеки держави

Подолання контрабанди в Україні залишається складним завданням з кількох причин. Ці причини мають як внутрішній, так і зовнішній характер, і включають економічні, соціальні, політичні та технічні фактори.

Корупція на різних рівнях влади, включаючи митні органи, є однією з основних причин, що перешкоджають ефективній боротьбі з контрабандою. Випадки хабарництва та зловживання службовим становищем значно ускладнюють контроль і запобігання контрабанді [44].

Митні органи часто не мають необхідних технічних засобів для ефективного контролю вантажів. Відсутність сучасних скануючих систем, автоматизованих систем аналізу ризиків та інших технологічних рішень ускладнює виявлення контрабанди.

Економічні труднощі в країні створюють сприятливі умови для розвитку тіньової економіки та контрабанди. Високий рівень безробіття та низькі заробітні плати спонукають людей шукати нелегальні способи заробітку.

Незважаючи на певні зміни у законодавстві, все ще існують прогалини, які дозволяють контрабандистам уникати відповідальності. Законодавча база потребує подальшого удосконалення та гармонізації з міжнародними стандартами.

Контрабанда є серйозною загрозою для економічної безпеки України, оскільки вона призводить до втрат державного бюджету, збільшення кримінальної діяльності та погіршення умов для легального бізнесу. Боротьба з контрабандою є складним завданням, яке потребує комплексного підходу та залучення різних державних і приватних інституцій. Тепер розглянемо шляхи вдосконалення боротьби з контрабандою у контексті дотримання митної безпеки України.

1. Вдосконалення законодавчої бази. Для ефективної боротьби з контрабандою необхідне удосконалення законодавчої бази. Це включає:

- Прийняття нових законів і підзаконних актів, що встановлюють більш жорсткі покарання за контрабанду.
- Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами.
- Спрощення митних процедур для легального бізнесу, щоб зменшити стимули для контрабандних операцій.

Введення більш жорстких санкцій за контрабанду може включати збільшення штрафів та позбавлення волі. У 2020 році Україна прийняла закон, що передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду товарів вартістю понад 113 тисяч гривень.

2. Технологічне вдосконалення митної служби. Застосування сучасних технологій може значно підвищити ефективність митного контролю:

- Використання системи електронного декларування товарів.
- Запровадження автоматизованих систем аналізу та управління ризиками.
- Використання скануючих систем для контролю вантажів.

Система автоматичного аналізу ризиків, яка дозволяє швидко виявляти підозрілі операції. У 2019 році було запущено систему “Єдине вікно”, яка скоротила час оформлення вантажів на 30% [45].

3. Підвищення рівня професійної підготовки працівників митних органів. Ефективна боротьба з контрабандою можлива лише за умови високої кваліфікації митних працівників. Це включає:

- Проведення регулярних тренінгів та навчань.
- Обмін досвідом з міжнародними експертами.
- Створення системи постійного моніторингу та оцінки роботи митних працівників.

У 2021 році було проведено понад 200 навчальних заходів для працівників митних органів, що включали тренінги з використання новітніх технологій та методів виявлення контрабанди.

4. Міжнародна співпраця. Співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями є ключовим фактором у боротьбі з контрабандою. Це включає:

- Участь у міжнародних програмах і проєктах з протидії контрабанді.
- Підписання двосторонніх та багатосторонніх угод про співпрацю у сфері митного контролю.
- Обмін інформацією, координація дій з митними службами інших країн.

У 2020 році Україна приєдналася до Міжнародної митної організації, що дозволило покращити обмін інформацією та спільні операції з виявлення контрабанди.

5. Посилення громадського контролю та просвітницька діяльність Залучення громадськості до боротьби з контрабандою може мати значний ефект. Це включає:

- Проведення інформаційних кампаній про шкоду контрабанди.
- Створення гарячих ліній для повідомлень про випадки контрабанди.
- Залучення громадськості до моніторингу діяльності митних органів.

У 2021 році було запущено національну інформаційну кампанію “Стоп контрабанда”, що сприяло підвищенню обізнаності населення про негативні наслідки контрабанди та активній участі громадян у її викритті. За даними Державної митної служби України, у 2022 році було виявлено понад 5,000 випадків контрабанди, що на 15% більше порівняно з попереднім роком. Загальна вартість вилучених товарів склала понад 2 мільярди гривень. Водночас, завдяки вдосконаленню митного контролю, на 20% зменшився час обробки вантажів на митних постах [46].

Але все ж найголовнішим фактором, що дозволяє продовжувати існування контрабанди це корупція. Корупція є основним чинником, який перешкоджає ефективній боротьбі з контрабандою в Україні. Вона проникає на всі рівні митної служби та інших державних органів, що відповідають за контроль і запобігання нелегальному переміщенню товарів. Через корупцію службовці приймають хабарі за "закриття очей" на контрабанду, сприяють проходженню незаконних вантажів через кордон і навіть самі стають учасниками контрабандних схем.

Автоматизація митних процесів є одним з ключових елементів у боротьбі з корупцією та контрабандою в Україні. Впровадження систем електронного декларування дозволяє мінімізувати людський фактор у процесі митного оформлення, що знижує можливості для корупційних дій. Наприклад, автоматизовані системи аналізу ризиків можуть швидко і точно визначати підозрілі вантажі, які потребують додаткової перевірки, зменшуючи кількість випадків, коли митники можуть «закривати очі» на порушення за хабарі [47].

Посилення покарань за корупційні дії та контрабанду є іншим важливим заходом у боротьбі з цими проблемами. Запровадження суворих санкцій, включаючи великі штрафи та тривалі тюремні строки, може стати потужним стримуючим фактором для тих, хто розглядає можливість участі у корупційних схемах або контрабанді. Прийняття нових законів, що встановлюють жорсткі покарання для митників, які зловживають своїм становищем, а також для осіб, які займаються контрабандою, створює правову основу для ефективного переслідування порушників. Невідворотність покарання, забезпечена через створення незалежних антикорупційних органів з розширеними повноваженнями, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), є критично важливою. Ці інституції повинні мати можливість діяти без політичного тиску та втручання, щоб ефективно виконувати свої функції. Крім того, активна підтримка з боку громадянського суспільства та міжнародних партнерів може посилити тиск на уряд і відповідальні органи для здійснення необхідних реформ і забезпечення справедливого правосуддя.

Таким чином, боротьба з контрабандою вимагає комплексних та скоординованих зусиль з боку держави, бізнесу та громадськості. Тільки поєднання вдосконалення законодавчої бази, використання сучасних технологій, підвищення кваліфікації митників, міжнародної співпраці та залучення громадськості дозволить забезпечити ефективну митну безпеку України та зменшити масштаби контрабандних операцій.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі було проведено детальний інформаційно-статистичний аналіз діяльності Державної митної служби та явища контрабанди в Україні. Результати дослідження на тему боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в контексті митної безпеки держави виявили, що це питання залишається одним із найактуальніших викликів в українській системі державного управління. Дослідження показало, що контрабанда має значний вплив на економіку країни, призводячи до втрати податкових надходжень і підриву законної торгівлі. Виявлено, що існує необхідність у постійному оновленні та удосконаленні стратегій боротьби з контрабандою, оскільки злочинці постійно вдосконалюють свої методи обхіду митних перешкод. Дослідження також вказує на важливість міжнародного співробітництва у цій сфері, оскільки багато злочинців діють через кордони країн, а також на необхідність спільних міжнародних стандартів та протоколів для ефективної боротьби з контрабандою. Здобуті в ході дослідження знання можуть бути використані для розробки та впровадження нових програм та стратегій з метою запобігання контрабанді та забезпечення митної безпеки держави. Дослідження також наголошує на важливості освіти та підвищення обізнаності громадськості щодо небезпеки контрабанди та порушень митних правил для максимального ефекту в боротьбі з цим явищем.

Вивчення досвіду Всесвітньої організації митної діяльності (зокрема Бельгії, Італії, Великої Британії, Словаччини, США, Японії) показало, що Україні слід ознайомитися з органами легалізації щодо стану митного контролю через яких можна буде запровадити розвідувально-шпигунську роботу.

Зважаючи на надзвичайну динаміку розвитку технологій та глобалізацію економіки, необхідно постійно оновлювати законодавство, яке регулює митну справу. Це включає в себе не лише вдосконалення існуючих норм, але й адаптацію до нових викликів та ситуацій. Наприклад, введення нових міжнародних стандартів у сфері митного контролю, які враховують сучасні тенденції у торгівлі та транспортуванні товарів. Покращення законодавства також охоплює спрощення та

автоматизацію процедур митного контролю та введення ефективних механізмів моніторингу та аналізу даних. Сучасні інформаційні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та аналітика даних, можуть бути використані для створення більш точних та швидких систем контролю, які дозволять виявляти та припиняти незаконні дії з більшою ефективністю. Крім того, важливо розвивати міжнародне співробітництво у сфері боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Спільні програми, обмін досвідом та інформацією між країнами дозволять забезпечити більш ефективний контроль на міжнародних кордонах та виявляти та припиняти транскордонні злочинні схеми.

Загалом, постійне вдосконалення законодавства та використання сучасних технологій є важливими складовими успішної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Це дозволить забезпечити більшу ефективність та прозорість у роботі митних органів, а також збільшити рівень довіри як міжнародних, так і внутрішніх учасників торгового процесу.

У зв'язку зі зростанням випадків контрабанди та порушень митних правил, важливо розглянути можливі рекомендації та заходи для їх ліквідації:

1. Збільшення кількості та ефективності митних перевірок на кордонах, в морських та повітряних портах для запобігання нелегальному переміщенню товарів.

2. Впровадження систем електронного митного декларування та моніторингу, що допоможе виявляти незаконні вантажі та зменшувати можливості для контрабандистів.

3. Запровадження жорстких кримінальних та адміністративних санкцій для осіб, затриманих за контрабанду та порушення митних правил, для запобігання подібним діям у майбутньому.

4. Укладення та зміцнення міжнародних договорів та угод про спільну боротьбу з контрабандою та нелегальним переміщенням товарів через кордони.

5. Здійснення постійної інформаційної кампанії серед громадськості про наслідки контрабанди та важливість дотримання митних правил.

Реалізація наведених рекомендацій та заходів стане ключовим кроком у боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил, що відіграють важливу роль у забезпеченні митної безпеки держави. Ці заходи сприятимуть не лише зменшенню випадків незаконного переміщення товарів через митний кордон, але й сприятимуть збільшенню довіри до державних інституцій серед громадян. Крім того, вони сприятимуть зменшенню економічних збитків для країни та покращенню її міжнародного іміджу як надійного партнера у боротьбі зі злочинністю та нелегальною торгівлею. Стимулювання розвитку митної інфраструктури та забезпечення ефективного митного контролю також допоможе зменшити ризик потрапляння небезпечних товарів на ринок і підвищить рівень безпеки громадян. Такі заходи сприятимуть інтеграції країни у міжнародні економічні структури, підвищать стабільність її економічного розвитку та сприятимуть розвитку торговельних відносин з іншими країнами. Крім того, їх впровадження зменшить фінансування терористичних та злочинних організацій за рахунок прибутків від контрабанди та сприятиме залученню іноземних інвестицій у сфері митної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Столярчук Я.М. Стратегії конкурентного розвитку у глобальній економіці: монографія / за заг. ред. А.М. Поручника та Я. М. Столярчук. Київ: КНЕУ, 2016. 331 с.

2. Кадала В. В. Відповідальність як пріоритетний інструмент боротьби з контрабандою [Електронний ресурс] / В. В. Кадала // Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.32366/.

3. Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур : монографія. Харків: Право, 2018. 198 с.

4. Наливайко А. П., Гребешкова О. М. Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці: монографія. Київ: КНЕУ, 2017. 418 с.

5. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: обсяги, прямі та непрямі втрати бюджету та економіки: макроекономічний аналіз і прогноз / Г. Кукуруза, М. Лесик, С. Ніколаєнко. К.: UEO, 2019. 28 с.

6. Уліцький А. Г. Шляхи удосконалення правоохоронного напряму діяльності Державної фіскальної служби України для ефективної протидії контрабанді та порушенням митних правил. / А. Г. Уліцький. // Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2018. - № 2 (62). - С. 90-96.

7. Митний кодекс України: закон України від 16.04.2022 р. https://zakon.rada.gov.ua.

8. Офіційний сайт Державної статистики України. http://www.ukrstat.gov.ua/.

9. Куц В. В. Вдосконалення засобів боротьби з контрабандою тютюнових виробів при їх переміщенні через митний кордон України / В.В. Куц // Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 1-3 бер. 2023 р. : тези допов. – Київ: НАУ, 2023. – С. 253-256.

10. Хомутянський В.В. Міжнародне співробітництво України з питань протидії митним правопорушенням в умовах євроінтеграційних процесів. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 1. С. 116–124.

11. Основні завдання та функції управління протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії (митниця). Державна податкова служба України. URL: https://lv.tax.gov.ua/okremi-storinki/.

12. Бухарєва, Ю. В. Зарубіжний досвід протидії порушенням митних правил [Електронний ресурс] / Ю. В. Бухарєва // Форум права. - 2024. - № 1(78). - С. 32-39. - Режим доступу: http://forumprava.pp.ua/files/.

13. Найденко О. Є. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави [Електронний ресурс] / О. Є. Найденко // Modern Economics. – 2019. – Режим доступу: http://www.repository.hneu.edu.ua/.

14. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодощук А. В. Концептуальні засади реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 39–44.

15. Митна справа : підручник / за ред. А.І. Крисоватий, С.Д. Герчаківськиий, О.Б. Дем'янюк та ін. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

16. Бухарєва Ю. В. Завдання та функції Державної митної служби України як суб'єкта протидії порушенням митних правил [Електронний ресурс] / Ю. В. Бухарєва // Європейські перспективи. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.28.

17. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодощук А. В. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах Європейської інтеграції. Економіка та держава. 2018. № 10. С. 4–9.

18. Мазур А. В. До проблеми регламентації митного контролю у новому Митному кодексі України. Митна проблема. 2022. № 1. С. 39–43.

19. Ліпинський В. В. Адміністративна відповідальність юридичних осіб за порушення митних правил / В. В. Ліпинський, П. С. Лютіков // Науковий вісник

Ужгородського національного університету: Серія Право, Випуск 65, 2021. С. 238-241.

20. Офіційний сайт Державної митної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://customs.gov.ua/.

21. ПНС «Митна політика». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7789.

22. Дроговоз Ю., Дубровський В. Інституційні проблеми української податкової системи та шляхи їх вирішення : аналітична розробка. Київ, 2015. URL: https://rpr.org.ua/uploads/ files/source/Policy_Tax_Reform_RPR.pdf.

23. Тищенко В. Ф. Основи зовнішньоекономічної діяльності та митної справи: навчальний посібник / В. Ф. Тищенко , В. М. Остапенко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.repository.hneu.edu.

24. Тертична А. С. Роль митних органів у забезпеченні митної безпеки [Електронний ресурс] / А. С. Тертична // Економіка та суспільство. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: http://www.repository.hneu.edu.ua.

25. Звіт про результати аудиту ефективності виконання органами Державної фіскальної служби України повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства [Електронний ресурс] // Рішення Рахункової палати України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.acrada.gov.ua/.

26. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://ukrstat.gov.ua/.

27. Бороденко Т. Митна політика україни в умовах повномасштабної війни [Електронний ресурс] / Т. Бороденко, К. Левченко // Grail of science. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.009.

28. Мороз Ю.Ю., Цал-Цалко Ю.С., Гайдучок Т.С., Цегельник Н.І. Митна діяльність в Україні: організація та облікове забезпечення. Вип. 1. Організація

митної діяльності в Україні, її роль в розвитку бізнесу та облікове забезпечення: посібник /. – Житомир : Рута, 2020. – 136 с.

29. Шамборовський Г. О. Реформування митної служби в Україні в умовах європейської економічної інтеграції. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 18. С. 27–31.

30. Рєзнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Суми : СумДУ, 2019. 509 с.

31. Дуляба Н. І. Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної нестабільності [Електронний ресурс] / Н. І. Дуляба // Ефективна економіка. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8358.

32. Пашко П.В., Шевчук С.В. Сутність та особливості державного регулювання механізмів забезпечення митних інтересів України. Економіка та держава. 2019. No 4. С. 4–10.

33. Кормич Б. А., Біленець Д. А. Режим зони митного контролю: адміністративно-правові основи: монографія. Чернівці : Технодрук, 2017. 508 с.

34. Звіт про виконання плану роботи Львівської митниці ДФС на 2018-2022 рік [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: http://lv.sfs.gov.ua/data/files/239584.pdf.

35. Дорофеєва Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці: монографія / Л. М. Дорофеєва. – Дніпро: УМСФ, 2019. – 448 с.

36. Мужев О. О. Теоретико-методичні засади реалізації митної політики в межах національної економіки / О. О. Мужев. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – №26. – С. 193–196.

37. Крисоватий А. І. Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку / А. І. Крисоватий. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 460 с.

38. Мота А. Ф. Боротьба з контрабандою в діяльності Державної прикордонної служби України: організаційно-правові та процесуальні аспекти. / А. Ф. Мота. // Форум права. – 2018. – С. 374–379.

39. Сидорович О. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. / О. Сидорович. // Світ фінансів. Митна справа. - 2021. - № 1(66). - С. 210-225.

40. Чумак В. Особливості діяльності митних органів щодо протидії контрабанді. / В. Чумак. // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. - 2020. - № 3(91). - С. 320-328.

41. Алавердян Л. М. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу [Електронний ресурс] / Л. М. Алавердян // Ефективна економіка. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7005.

42. Звіт про результати робота Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://customs.gov.ua/news/.

43. Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем [Електронний ресурс] // Наказ ДМС України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua.

44. Захожай К.В. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди [Електронний ресурс] / Захожай К.В // Проблеми економіки. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-10-10.

45. Бороденко Т. М. Адміністрування митних платежів: аналіз сучасного стану та шляхи вирішення ключових викликів [Електронний ресурс] / Т. М. Бороденко, М. А. Гапонюк // Ефективна економіка. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.77.

46. Бороденко Т. М. Митна безпека україни та її забезпечення в сучасних умовах. International security studios:managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects [Електронний ресурс] / Т. М. Бороденко // Zenodo. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://zenodo.org/records/10846686.

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Основні функції митних органів ДМС України

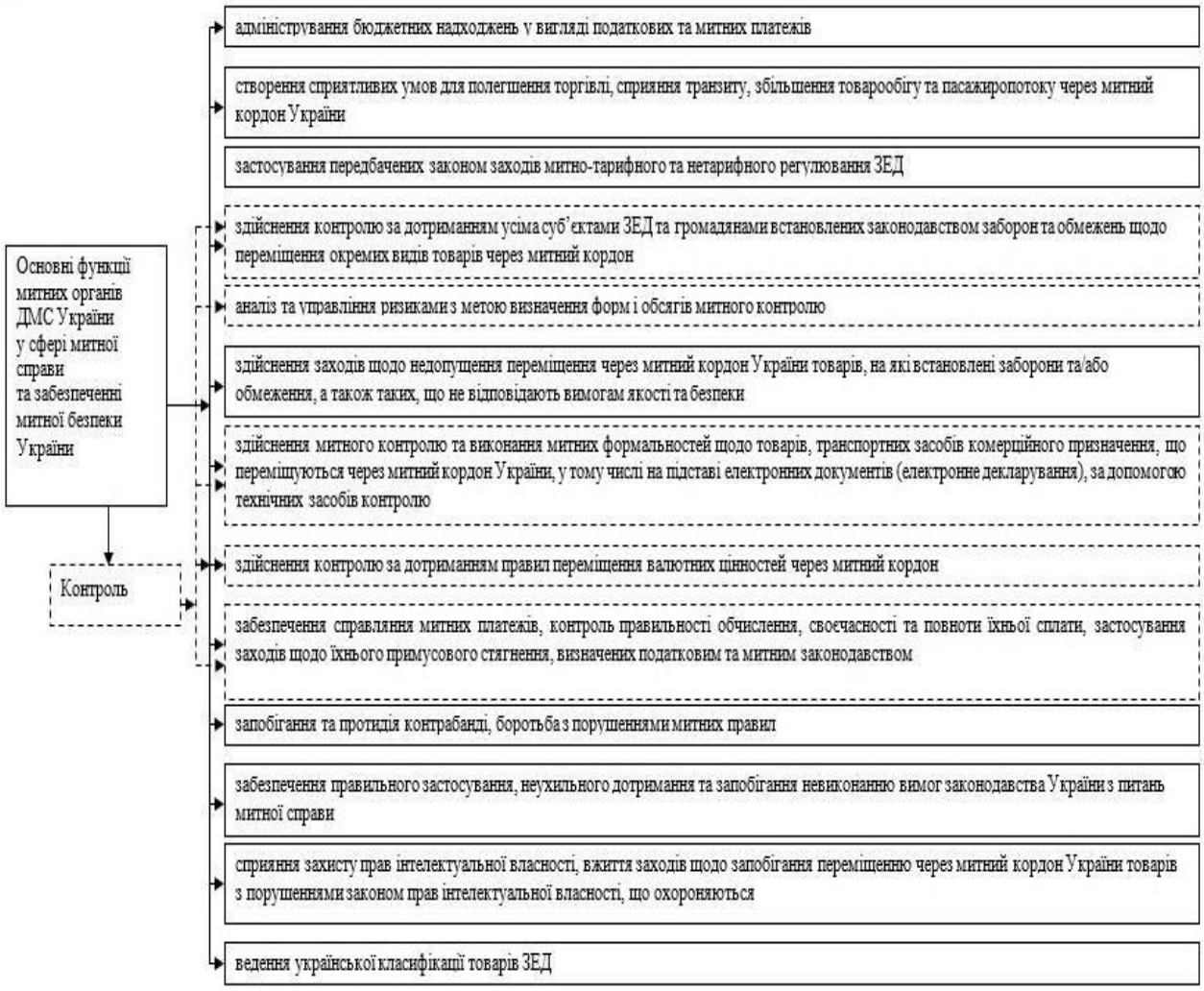

Рисунок А.1 Основні функції митних органів ДМС України

Додаток А.2

Причини порушень в митній сфері
та поширення контрабандного переміщення товарів

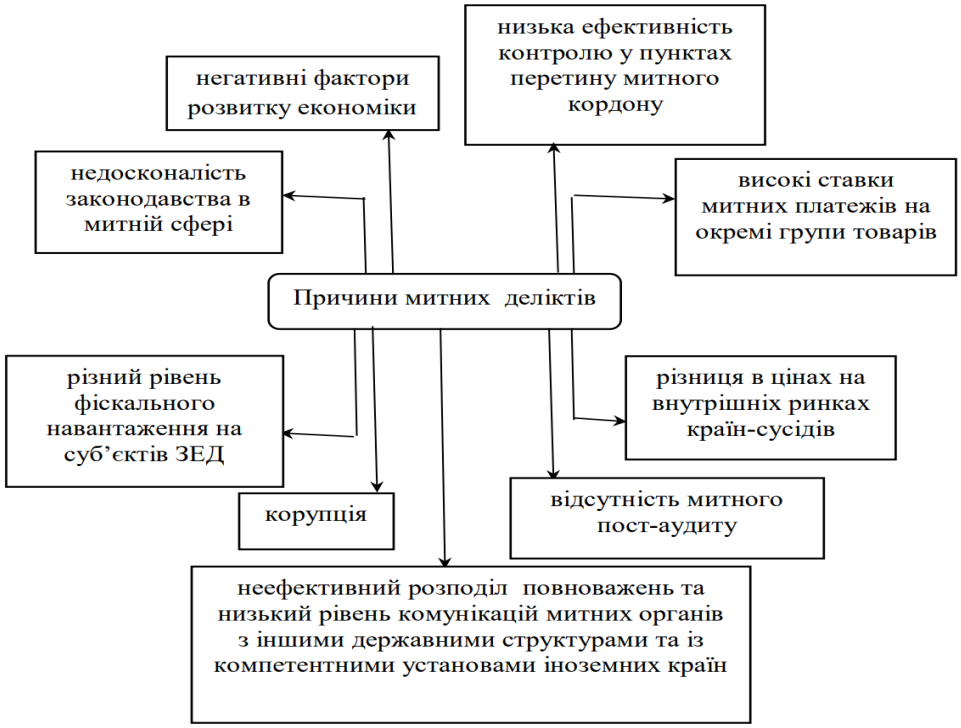

Рисунок А.2 - Причини порушень в митній сфері та поширення контрабандного переміщення товарів

Додаток Б

Різновиди способів вчинення контрабанди

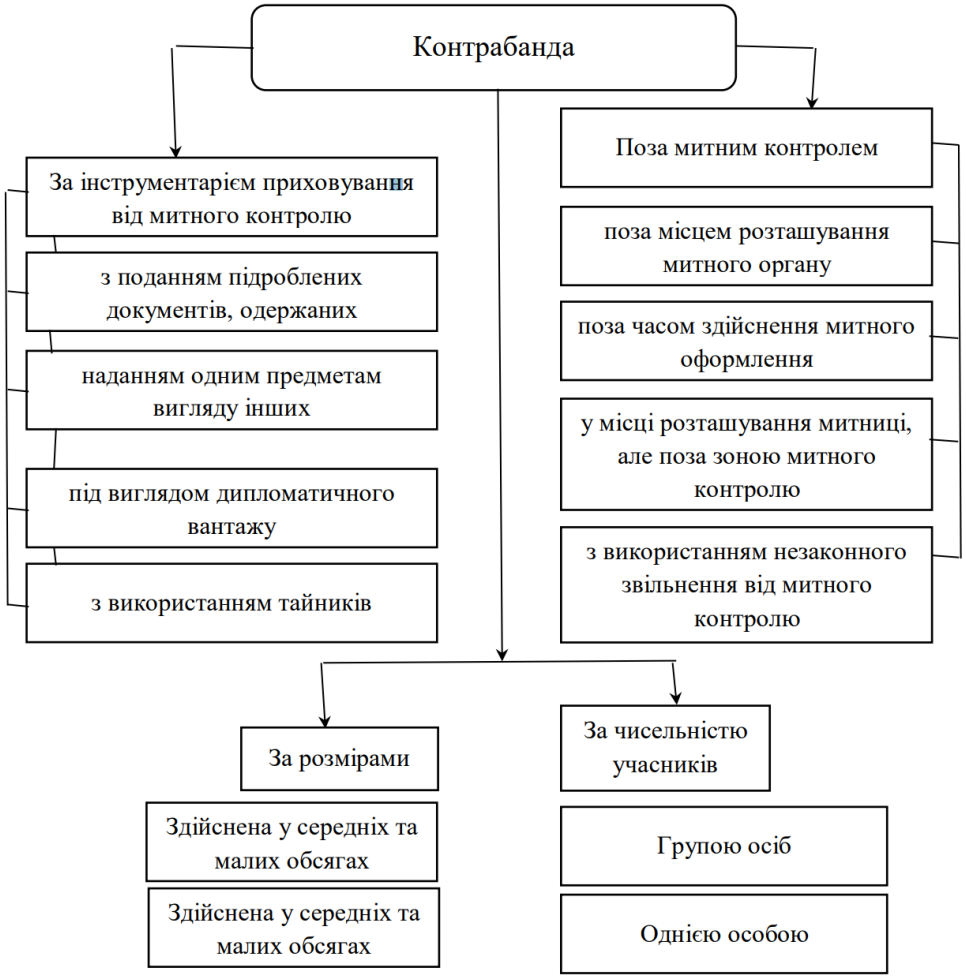

Рисунок Б.1 - Різновиди способів вчинення контрабанди